



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ս. Խ. 2. Մ.

2. Ս. Խ. 2.

Պրոլետարներ ընդդ յերկրների, միացե՛ք

Բ. Գ. Կ. Բ.

Հ Ե Տ Ե Վ Ա Կ Ի

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՄԱՐՏԱԿԱՆ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ Ք

Ի Մ ա ս

Թարգ. Ար. ՈՀԱՆՅԱՆ

23 ն կ ա ը ո վ

№ 12

Կովկ. Կ. Բ. Ռազմա-Հեղ. Խ.-ին կից
Հասկ. Խմբագր.-Հրատ. Կոլլեգիա

356

Խ-11

1 MAR 2010

Ս. Խ. Հ. Մ.

Հ. Ս. Խ. Հ.

Պրոկտորները բոլոր չեղիքների, միացի՛ք

«ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ Ե» 19 փետրվարի 1924 թ.

Ս. Խ. Հ. Մ. բոլոր զինված ուժերի գլխա-
վոր հրամանատար՝ Ս. Կամենեկով.

Ս. Խ. Հ. Մ. Ռ. - Հ. Խ. - ի անդամ՝ Ուկրաինա.

356

Խ-11

Բ. Գ. Կ. Բ.

Հ Ե Տ Ե Վ Ա Կ Ի

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՄԱՐՏԱԿԱՆ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ Բ

Մ ա ս Գ Ի

Թարգ. Լր. ՈՀԱՆՅԱՆ

23 ն կ ա բ ո վ

№ 12

Կովկ. Կ. Բ. Ռազմա-Հեղ. - Խ. - ին Կից
Հայկ. Խմբագր.-Հրատ. Կովկաս

11 SEP 2013

42.384



1289 87

Տպագրական Տրեսի 2-րդ տպարան, Յերեվան 1924

№ 1100

Տիրաժ - 1550

ՅԱՆԿ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ի ԳԼՈՒԽ

Հիմնական գրություններ յեվ վարձույթներ.

Յերևա

1. Շարք յեվ կարգ 11
2. Ճակատ, թեվ, խորություն յեվ լայնություն շարքի (կարգի) 11
3. Սյուն յեվ գիծ 12
4. Տողան, հեռակայություն, միջանց 12
5. Ուղղապան յեվ շարափակ 13
6. Հրամանատարների յեվ քաղկազմի տեղերը 13
7. Ղեկավարությունը 14
8. Հավաք 15
9. Շարժում 15
10. Շարափոխում 16

Ի ԳԼՈՒԽ

Հետեվակի շարքեր յեվ կարգեր.

11. Հետեվակի շարքերն ու կարգերը մարտից դուրս 17

12. Հետեւականի շարքերն ու կարգերը մարտում	18
13. Բացադատումը	19
14. Հետեւականի շարժումը	21

III ԳԼՈՒԽ

15. Մարտիկի հիմնական պարտականությունները	25
16. Հրամաններ՝ զգառտ, ազառտ, ու շաղիք	26
17. Զենքի դրոթյունները	27

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՎԱԾ

ՀՐԱՋԻԳ ՄԱՍԵՐԻ ԶԱՐԲԵՐԸ

IV ԳԼՈՒԽ

Գնդացրային յեզ հրաձիգ ուղակ.

18. Ողակի ղեկարարությունը	32
19. Ողակի շարքերը	32
20. Ողակի շարքերի ղեկավարությունը	33
21 յեզ 22. Ողակի կարգերը	39
23 յեզ 24. Ողակի կարգերի ղեկավարությունը	42

V ԳԼՈՒԽ

Զոկ. Դասակ.

25. Զոկի յեզ դասակի ղեկավարությունը	48
26. Զոկի յեզ դասակի շարքերը	49

27. Զոկի յեզ դասակի շարքերի ղեկավարությունը	49
28. Դասակի յեզ ջոկի կարգերը	53
29. Զոկի կարգերի ղեկավարությունը	54
30. Դասակի կարգերի ղեկավարությունը	56
31. Ճանապարհի թողնելը	60

VI ԳԼՈՒԽ

Վառ.

32. Վաշտի ղեկավարությունը	61
33. Վաշտի շարքերը	62
34. Վաշտի շարքերի ղեկավարությունը	63

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՎԱԾ

ԳՆԴԱՅՐԱՅԻՆ ՄԱՍԵՐԻ ԶՈԿԸ

VII ԳԼՈՒԽ

Ծառք գնդացիներին ջոկը.

35. Զոկի ղեկավարությունը	66
36. Հիմնական ցուցումներ ջոկի շարժման ու հրաձգություն համար մարտում	66
37. Շարժման կարգերի ղեկավարությունը	69

38. Մեխանիկական բարձր ունեցող սայլ-
ների վրա գտնվող զնդացրային
ջոկի կարգերի ղեկավարությունը
շարժման համար 75
- 39 յեվ 40. Հրաձգություն լիան կարգերի ղե-
կավարությունը 76
41. Ջոկի շարվածքն առանց զնդացրի 81

VIII ԳԼՈՒԽ

Դասակ.

42. Դասակի ղեկավարությունը 81
43. Շարքեր յեվ կարգեր շարժման համար 82
44. Շարքերի յեվ կարգերի ղեկավա-
րությունը շարժման համար 82
45. Կարգերի ղեկավարությունը հրա-
ձգություն լիան համար 84
46. Դասակի շարվածքը առանց զնդա-
ցիւնների 87

IX ԳԼՈՒԽ

Վառք.

47. Վաշտի ղեկավարությունը 87
48. Վաշտի շարքերը 87
49. Վաշտի շարքերը շարժման համար 88
50. Վաշտի շարվածքն առանց զնդա-
ցիւնների 89
51. Վաշտից մեծ միավորություններ 89

ՅԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՎԱԾ

Հեծյալ հեռախույզների, հեծանվորդների,
դահկավորների յեվ հրաձգային զըն-
դերի ոժանգակիչ մասերի միավորություն-
ների շարքերը յեվ կարգերը:

X ԳԼՈՒԽ

Հեծյալ հեռախույզների միավորություննե-
րի շարքերը յեվ կարգերը.

52. Հեծյալ հետախույզների դասակի
ղեկավարությունը 91
53. Հեծ. հետախույզների դասակի շար-
քերն ու կարգերը 91
54. Յեռաշար սլունի (ողակներով) յեվ
վեցաշար սլունի (ջոկերով) շար-
վածքը 92
55. Դասակասլունի շարվածքը 92
56. Դասակի բացազատումը ջոկերով
յեվ ողակներով 94

XI ԳԼՈՒԽ

Հեծանվորդների յեվ դահկավորների
միավորությունների շարքերն ու կարգերը.

57. Հեծանվորդ միավորությունների
շարքերը յեվ կարգերը 95
58. Դահկավոր միավորությունների
շարքերը յեվ կարգերը 99

59. Հիմնական ցուցումներ հեծանվորդ-
ներին յեւ զանկավորներին մար-
տում տեղավորվելու, շարժվելու
յեւ գործելու համար . 101

XII ԳԼՈՒԽ

- Ոգնական մասերի շարքեր ու կարգեր**
60. Ոգնական մասերի շարքեր ու կարգեր 102
Հավելված I. Մշտական շարային
կազմակերպություն չունեցող
միավորությունների համարներ 103
Հավելված II. Հետեւակի միավո-
րությունների շարվածքը գորա-
տեսի յեւ գորահանդեսների
համար . 105
նկարներ.

Առանձին ազյուսակներ ու
նկարներ

Հրամանների, նշանների ու ազդա-
նշանների ազյուսակ:

- Նկար 1. Հրացանի դրությունները՝ փոկի
վրա, ձեռքին, փոքրին, մեծքին
(ուժ դրություն):
Պայմանական նշաններ.

- Նկար 2. Հրածգա-գնդացրային ողակը
զուգաշարով ու յերամաշարով:
» 3. Հրածգային ողակը միաշարով
ու շղթայում:
» 4. Հրածգային ողակը ոճաշարով:
» 5. Հրածգա-գնդացրային ողակը
կրակելիս:
» 6. Հրածիգ դասակը միաշարով:

- » 7. Հրածիգ դասակը զուգաշարով:
» 8. Հրածիգ դասակը բառաշարով:
» 9. Հրածիգ դասակը յերկայնած ջո-
կերով, ջոկերը յերկայնած ո-
ղակներով:
» 10. Վարչական դասակը զուգաշարով:
» 11. Ծանր գնդացիրը սայլի (գրասա-
ների) վրա:
» 12. Ծանր գնդացիրն ակների վրա:
» 13. Ծանր գնդացիրների վաշտը վաշ-
տասյուն շարվածքով (սոսնց
գնդացիրների):
» 14. Հեծյալ հետախույզների ջոկը —
գծաշարով:
» 15. Հեծյալ հետախույզների ջոկը —
յեռաշարով:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1 ԳԼՈՒԽ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

1. Շ ա ը ք կոչվում է մարտիկներին ու զորական միավորությունների այնպիսի դատավորությունը, վորի մեջ յուրաքանչյուրի դրությունը մյուսների նկատմամբ՝ ճիշտ վորոշվում է կանոնադրով:

Կ ա ը գ կոչվում է մարտիկներին ու զորական միավորությունների միասին տեղավորվելու, շարժվելու ու գործելու այնպիսի դատավորությունը, վորի մեջ յուրաքանչյուրի դրությունը մյուսների նկատմամբ՝ վորոշվում է հրամանատարների կողմից և ձևափոխվում նաեւ յաճ ապարագային:

2. Ճ ա կ ա տ — այն կողմն է, գեպի

աւր դարձրած են յերեսները մարտիկ-
ները և միավորութեան մասերը:

Թ և — շարքի (կարգի) աջ և ձախ ծայ-
րերն են:

Ս ո ռ ու թ յ ու ն — շարքի (կարգի)
տարածութեանն և ճակատից զեպի
թիկունք ուղղութեամբ:

Լ ա յ ն ու թ յ ու ն — շարքի (կարգի)
տարածութեանն և ճակատի յերկայնու-
թեամբ:

Յ. Ս յ ու ն — այն շարքն և, վորի
խորութեանն ավելի յե իր լայնութեա-
նից, կամ հավասար և դրան:

Սյունի առջևում գտնվող մասը՝ կոչ-
վում և զ լ ու ի տ, յետևի մասը՝ սյունի
տ ու տ:

Գ ծ ա շ ա ը — այն շարքն և, վորի
լայնութեանն ավելի յե իր խորութեա-
նից:

Դ. Տ ո ղ ա ն — կազմվում և իրար կող-
քի տեղավորված մարտիկներին:

Հ ե ո ա կ ա յ ու թ յ ու ն — մեկը՝
մյուսի յետևում գտնվող մար-
տիկների կամ միավորութեան մասերի
մեջ գտնվող տարածութեանն և, վորը
հաշվվում և առջևում գտնվող մասի յե-
տևի մարտիկից (յետևի տողանից) մին-

չև յետևում գտնվող մասի առջևի մար-
տիկը (առաջին տողանը):

Մ ի ջ ա ն ջ — մարտիկների կամ մա-
սերի միջի հեռավորութեանն և ճակա-
տի գծով:

Ծ. Ուղղապահ — կոչվում և այն
մարտիկը կամ մասը, վորին ամբողջ
միավորութեանը համակերպում և իր
շարժումը:

Շ ա ը ա փ ա կ — կոչվում և շարքի
(կարգի) տառում կամ թիվում գնացող
հրամանատարը կամ ընտիր մարտիկը,
վորը նշանակված և շարժման կարգը
ապահովելու:

Ը. Առանձին տեղավորված կամ շարժ-
վող միավորութեան հրամանատարը, ըստ
իր հայեցողութեան, տեղ և ընտրում
միավորութեանն ավելի հարմար զեկա-
վորելու համար. մյուս հրամանատար-
ները բռնում են կանոնադրելով վորոշ-
ված տեղերը:

Քաղկազմի անձինք շարքում գտնվե-
լիս բռնում են հետևյալ տեղերը՝

Միավորութեան կոմիսարը — նրա

հրամանատարի ձախ կողքին, կոմիսարի ոգնականը՝ (վաշտերում՝ քաղղեկը) հրամանատարի ոգնականի ձախ կողքին:

7. Հրամանատարը միավորությունը դեկավարում է՝

Անձնական որինակով և պատվերներով, հրամաններով, ձայնական ու տեսողական նշաններով և ազդանշաններով:

(Աղյուսակը հավելվածում):

Պատվերները պետք է տալ կարճ, յետանդով ու պարզ, ամենից առաջ ցույց տալով այն նպատակը, վորին հարկավոր է հասնել:

Հրամանով վորոշվում է թե ինչ պետք է կատարել, կատարման սկիզբը կամ վերջը:

Հրամանները կազմված են յերկու մասից՝ նախապատրաստական և կատարողական:

Հրամանի նախապատրաստական մասը պետք է արտասանել յերկար, պարզ արտասանելով յուրաքանչյուր վանկը, իսկ կատարողականը՝ (նշանակված է

դիտատառով և չափերանների մեջ) պետք է արտասանել կարուկ ու ազդու:

Գնդացրային հեծյալ հետախույզների, հեծանվորդների ու դահկավորների միավորություններում կատարողական հրամանն արտասանել յերկար:

Ձայնը պետք է համաչափ անել միավորության մեծությանն ու շարքի չափին:

8. Հավաքի հրաման տալուց հետո, հրամանատարը պետք է իսկույն կանգնի յերեսը դարձրած դեպի այն կողմը, ինչ ուղղությամբ միավորությունը պետք է հավաքվի:

Հավաքը պետք է կատարել արագ, բայց առանց շփոթության ու աղմուկի:

Հավաքից հետո հավասարումը կատարվում է ըստ ծոծրակի և տողաններում դեպի աջ:

Յեթե հարկավոր է հավասարման ուրիշ կողմ նշանակել, հրաման է արվում՝

Հավասարումն—դեպի այս ինչ կողմը...

9. Հրամանատարը վարում է միա-

փորութիւնն անձամբ, զանվերով առ-
ջեռումն ու անձնական որինակով ցույց
տալիս ուղղութիւնը և շարժման արա-
զութիւնը:

Հրամանատարին հետևում և ուղղա-
պահ մտքը, փորին համակերպում են
իրենց շարժումը մնացածները:

Յեթե առանձին շարժվող միավորու-
թյան հրամանատարն իր տեղը թողնե-
լու անհրաժեշտութիւն և ունենում,
միավորութեան վարումը հանձնում է
իր տեղակալին, կամ թե նշանակում է
ուղղապահ և ուղղութիւնը:

Շարժման ժամանակ պետք է պահել՝
տրված ուղղութիւնը, հալատարումը
և հրամանատարի նշանակած կամ ցույց
տրված հեռակայութիւններն ու միջանց-
ները:

10. Շարքի ձևը փոխելու նպատակով
կատարած շարժումը կոչվում է շա-
ր ա փ ո խ ու թ յ ու ն:

Շարափոխութիւնները պետք է կա-
տարել պարզ, փստհ ու շուտ, արագ
քայլով, (չպահանջելով համարքայ շար-

ժում) կամ վազով: Գնդացրային մա-
սերում և հեծյալ հետախույզների, հե-
ծանվորդների ու զանկավորների միավո-
րութիւններում — կըկնակի արագու-
թյամբ:

Շարափոխութիւնը կատարելուց հե-
տո, յեթե շարժումը շարունակվում է,
բոլորը փոփոխելով դնում են ուղղապահի
համեմատ. գնդացրային մասերում և
հեծյալ հետախույզների, հեծանվորդների
ու զանկավորների միավորութիւննե-
րում — բոլորը ընդունում են առաջա-
վոր մասի արագութիւնը:

II ԳԼՈՒԽ

ՀԵՏԵՎԱԿԻ ՇԱՐԳԵՐ ՈՒ ԿԱՐԳԵՐ

11. Մարտից զուրս հետևակը զոր-
ծադրում է՝

ա) շ ա Ր ժ մ ա ն հ ա մ ա ր — յ ե Ր -
թ ա ս յ ու ն ե Ր. գնդի կազմում գու-
մարտակները շարվում են մեկը մյուսի
յետեից 25 քայլից փոշ պակաս հեռա-
կայութեամբ, գումարտակի կազմում՝



վաշտերը մեկը մյուսի յետեից՝ 10 քայ-
լից վոշ պակաս հեռակայությամբ:

բ) հավաքի համար ու տեղում դա-
սավորվելիս կարելի յե կատարել համա-
կերպվելով պարագաների պայմաննե-
րին. զնդի կազմում՝ գումարտակների և
գումարտակների կազմում՝ վաշտերի
զանազան միացումներ:

Գումարտակները (վաշտերը) ամեն
անգամ շարվում են զնդի (գումարտա-
կի) հրամանատարի հատուկ պատվերով:

12. Ի նկատի ունենալով հրաձիգ զենքի
ժամանակակից զարգացումը, նետովու-
կի կուտակումը փոքր տարածություննե-
րի վրա անթույլատրելի յե, վորը տա-
նում ե դեպի աննպատակ ու խոշոր
կորուստներ: Հետեվակը պետք ե մար-
տի բռնվի, մարտում շարժվի ու տե-
ղում դասավորվի խորությամբ ու ճա-
կատով մասնատված կարգերով:

Կարգերի մասնատումը հնարավորու-
թյուն ե տալիս լրիվ ոգտագործելու
հետեակի գենքի ու ժգնությունը, դժվա-
րացնում ե դիտողությունը հակառա-

կորդի կողմից ու ցրում նրա կրակը:

Մասնատումը կատարվում ե ծավալ-
ման միջոցով:

13. Ծավալում կամ բացա-
զատում — կոչվում ե մասերի իրա-
ւից գտավել հեռանալը, ցույց տրված
ուղղությամբ, առանձին գնացող սյու-
նների հաջորդական մասնատումով:

Յուրաքանչյուր հրամանատար պար-
տավոր ե՝ յուր միավորությունը դնել
աջնապիսի դրության մեջ, վոր ծավալ-
ման համար բավականաչափ տեղ ու
ժամանակ լինի, վորպեսզի միավորու-
թյունը կարողանա արագ ու կարգին
բացազատվել:

Ծավալումից հետո հատուկ ուշա-
դրություն պետք ե դարձնել ցույց
տրված ուղղությունը պահելու վրա:

Միավորությունները պետք ե կա-
րողանան արագ, վարժ ու առանց աղ-
մուկի ծավալվել ամեն մի յերթասյու-
նից, ամեն մի ուղղությամբ:

Գնդերը պետք ե բացազատվեն, գու-
մարտակ-գումարտակ, գումարտակները

վաշտ-վաշտ, առաջուց նախատեսանելով
յերթասյունների հարվածվելու հնարավոր-
ությունները հետո հրետանային կրա-
կով: Հետագայում, հակառակորդի դաշ-
տային հրետանու կրակի շերտում, վաշ-
տի գասակ-գասակ բացազատվելուց հե-
տո, գասակների մեջ յեղած հետակա-
յություններն ու միջանցները փորոշվում
են այն ձգտումով, վեր մի շրապնելյան
հերթի զնգակները միաժամանակ չհար-
ված են յերկու կամ ավելի գասակներ,
այդ իսկ պատճառով գասակների մեջ
հետակայությունները 150 մետրից պա-
կաս չպետք է լինեն (մոտ 200 քայլ),
միջանցները—վոչ պակաս 100 մետրից
(մոտ 150 քայլ):

Գասակները սովորաբար շարժվում
են գուգաշարով:

Հետևակի հեռավոր կրակի տակ շար-
ժումը կատարվում է լայնացրած ու
համադաստատիան չափով կարճացրած
կարգերով: Չոկերում սղակները—յերա-
մաշարով կամ շղթայով:

Կրակելու համար սղակները շարվում

են այնպես, վոր մարտիկները առանց
միմյանց խանգարելու կարողանան դու-
ծել ու շարժվել, այն պայմանով, վոր
դեկավարության հուսալիությունը ա-
պահովված լինի. դրա համար սղակը
ճակատով ու խորությամբ 40—50 քայ-
լից ավելի տեղ չպիտի բռնի:

14. Հրաձիգ մասերը շարժվում են՝
քայլով—115 քայլ արագությամբ (մի-
ջին), վազով—160 քայլ մի րոպեյում:

Քայլի չափը (միջին)՝ քայլով—75 սմ.
վազով—90 սմ:

Շարժման արագացումը կատարվում
է վոչ թե քայլերի հաճախումով, այլ
նրանց լայնացումով:

Շարժումը կատարվում է գլխավորա-
պես զորասյուներով. գծերով շարժվելը
թույլատրվում է միայն բացասիկ դեպ-
քերում, միավորությունը 50 մետրից
վոչ ավելի առաջ շարժվելու համար:

Մարտում նայած հակառակորդի կրա-
կի գործոնությանը, գասակները, ջո-
կերն ու սղակներն արագ քայլերով
կամ սրընթաց վազերով առաջ են

շարժվում բնագծից-բնագիծ: Շատ ու-
ժեղ կրակի տակ մարտիկները մի քա-
նի տեղեր կարող են անցնել սողալով:

Գնդացրային մասերը կարող են շարժ-
վել:

ա) Հրաձիգ մասերի արագությամբ —
այդ դեպքում գնդացիները իրենց
մարտամթերքով փոխադրվում են սայ-
լերով (գրաստներով) կամ ակների վրա-
մարտիկները գնում են սայլերի (գրաստ-
ների) կամ ակների կողքին, 11 և 12
նկարներում ցույց տված կարգով:

Գնդացիները կարող են փոխադր-
վել նաև ձեռքով. № 1 և 2-ը տա-
նում են գնդացրի մարմինը և հաս-
տարանը, փամփշտակիները — փամ-
փուշտի տուփերը և անհրաժեշտ պատ-
կանելիքները:

Մեծ տարածություններ անցնելու
դեպքում, (500 մետրից ավելի) աշ-
խատանքի հավասարաշափության հա-
մար, կատարվում է գնդացիների և
փամփուշտի տուփերի մոտ զանվոդ
համարների փոփոխում:

Ձիավարները (ձիապանները) մնում
են սայլերի (գրաստների) մոտ.

բ) Ավելացրած արագությամբ — այդ
դեպքում գնդացիներն իրենց մարտա-
մթերքով և բոլոր մարտիկները փո-
խադրվում են ձիու կամ մեխանիկա-
կան ուժով քարշվող սայլերով (անվա-
վոր, թրթրածև, կամ թրթրածև ու
անվավոր միացած):

Չանազան ձևի սայլերի վրա մար-
տիկների դասավորման կարգը վորոշ-
վում է սայլի սխեմայով:

Շարժման արագությունը՝ ձիաքարշ
սայլակներով մեկ կիլոմետր, քայլով
գնալիս՝ 10—12 բուպ., վարգով—5 բուպ.,
փոփոխակի արագությամբ, փոխփոխ
քայլով և վարգով—մոտ 8 բուպ., արշա-
վով—3 բուպետով:

Արշավով անընդհատ շարժում թույ-
լատրվում է 1 կիլոմետր տարածու-
թյունից վոշ ավելի:

Վարգով անընդհատ—3 կիլոմետր
տարածությունից վոշ ավելի:

Մեքենաքարշ սայլակներով—մինչև

60 կիլոմետր 1 ժամուտ, հաշած սայլի կազմութեանը:

Հեծյալ հետախույզները կտրող են շարժվել հետեյալ արագութեամբ. —

1 կիլոմետր քայլով գնալիս —

10 — 12 րոպ.

վարդով — 5 »

փոփոխակի արագութեամբ,

փոխիփոխ վարդով մոտ — 8 »

արշավով — 3 »

Սրարշավ ընթանալը (ծիու լրիվ թափով) թույլատրվում է միմիայն բացառիկ դեպքերում, անընդհատ վոշ ափելի 3 րոպեից:

Հեծանվորդները կտրող են շարժվել մինչև 12 կիլոմետր արագութեամբ 1 ժամուտ:

Գահկավորները, յեթե ընդունակ են շարժվելու խոր ձյունի վրայով, վերը հրաձիգ մասերի շարժումը չափազանց դժվարացնում է, 1 ժամում անցնում են մինչև 8—10 կիլոմետր:

Ճանապարհների վատութեան և ուրիշ անբարենպաստ պայմանների դեպ-

քում (յեղանակի դրությունը, մարտիկներին և ձիերին շարժման գործին պակաս վարժ լինելը) բերած բոլոր նորմաները համապատասխան չափով պակասում են:

III ԳԼՈՒԽ

ԱՌԱՆՁԻՆ ՄԱՐՏԻԿ

15. Մարտիկի հիմնական պարտականությունները.

1) Իմանալ և հասկանալ իր ողակի, ջոկի, գտնակի և անհրաժեշտութեան չափով նաև՝ վաշտի խնդիրը:

2) Իմանալ իր տեղը շարքում և հավաքել ու շարափոխման ժամանակ կարողանալ բռնել այն, արագ ու ամենա-կարճ ճանապարհով:

3) Ինքնագլուխ չթողնել իր տեղը շարքում և վոշ ել իր ողակը կարգում:

4) Ուշադիր լինել դեպի հրամանատարների պատվերները, հրամանները, նշաններն ու ազդանշանները և, արագ և անտարբել դրանք:

5) Ընկերներին հետ կապ պահել աշխատեալ, վոր հնարավորութիւնն լինի ոգնելու նրանց ու նրանցից ոգնութիւնն ստանալու:

16. «ԶԳԱՍՏ» հրամայով

Տեղում՝ կանգնել ուղիղ առանց ձգվելու, կրունկները միասին և վոտի թաթերի ծայրերը ներքանի լայնութիւմբ իրարից հեռացնել ճակատի գրծով, ծնկները ուղիղ պահել, բայց չըձգել, ուսերը հավասար բաց անել, ձեռքերը ազատ ցած թողնել աշխատեալ, վոր ափերը գեպի մարմինը դառնան և դաստակներն կողքից կպչեն ազդրերի մեջտեղին. մատները քիչ ծալել, գլուխը պահել բարձր և ուղիղ. նայել ուղիղ առաջ յերեսի հանդեպ և չշարժել:

Շ ա ը ժ մ ա ն ժ ա մ ա ն ա կ՝ վոտը դնել ուղղապահի համեմատ. ձեռքերը (ազատ ձեռքը) ազատ շարժել բիշ ծալելով նրանց (նրան) արմունկում:

Ստակցութիւնները դադարեցնել:

«ԱԶԱՏ» հրամանով

Տ ե ղ ու մ՝ իր տեղը չթողնելով ու ազատ կանգնելով, կարելի յե շտիկ հագուստը ու հանգերձանքը:

Շ ա ը ժ մ ա ն ժ ա մ ա ն ա կ՝ անհամաքայլ դնալ: Յերկու գեպքում էլ կարելի յե խոսել:

Յեթե հարկավոր է—կարելի յե դիմել մերձավոր հրամանատարին շարքից դուրս գալու իրավունք ստանալու համար:

«ՈՒՇԱԴԻՐ» հրամանով

Վերականգնել կատարյալ լուսթիւն, ուշադրութիւն և ազատ դրութիւն մեջ ֆնտրով, գլուխը դարձնել գեպի հրամանատարը, նրան հնարավորութիւնն չափ լավ տեսնելու ու լսելու համար:

17. Զենքը (հրացան, ինքնեկավատմատ, ձեռքի գնդացիր) պետք է կրել՝ *)

ա) Հավաքի ժամանակ, քայլով շարժ-

*) Ձեռքի գնդացիրները յերթի ժամանակ կարելի յե փոխադրել սայլով, ծիով յեկ ալի:

վելիս, շարափոխումների և կարճատև կանգառման ժամանակ— փոկի վրա (նկար 1-ին-ա.):

Ձենքը կախվում է աջ ուսի վրայով՝ ձեռքի յերկայնությամբ անցկացրած փոկի վրա, փողարերանը դեպի վեր, փողը դեպի յետ: Արմունկում ուղիղ անկյունով ծալած աջ ձեռքը բռնում է փոկը մեծ ու մյուս մատերի մեջ ափսոս, վոր թաթը դեպի ներս կամ դուրս ծոված չլինի:

Շարժման ժամանակ զենքը պետք է պահի իր դրությունը: Դարձումների ժամանակ փոկը մի քիչ ձգվում է ցած, իսկ զենքը արմունկով սղմվում է ժարմնին թեթև կերպով:

բ) Վազով շարժվելիս— ձեռքին (նկար 1 բ.):

Բնականաբար ազատ ցած թողած աջ ձեռքը բռնում է հրացանն ափսոս, վոր փողարերանը մի քիչ դեպի առաջ լինի: Շարքում վազելիս սվինը իրան պիտի քաշել:

գ) Յերկարատև յերթերի ժամանակ,

յերբ կրակի բացում չի սպասվում, և այն դեպքերում, յերբ անհրաժեշտ է վոր յերկու ձեռքն ել ազատ լինեն— մեջքին (յեթե հանդերձանքը չի խանգարում). (նկ. 1. գ.):

Ձենքը մեջքին կրելիս փոկը անց է կացվում համաձայն հրամանատարի ցուցումի, ձախ կամ աջ ուսի վրայով:

դ) Հարատև կանգառումների ժամանակ— վորտի մոտ (նկ. 1. դ.):

Բնականաբար ազատ ցած թողած ձեռքը բռնում է հրացանը, փոկը դեպի դուրս ափսոս, վոր կոթն ամբողջ խզատակով կանգնի գետնին, կպած լինելով աջ վորտի թաթին, առաջ անկյունով թաթերի ծայրերին հավասար:

Դարձումից առաջ զենքը քիչ վեր պիտի բարձրացնել, իսկ դարձումը կատարելուց հետո վորտ վորտի կողքին գնելու հետ միաժամանակ սահուն կերպով զենքը իջեցնել գետին:

Ձենքի դրությունը վորոշվում է հավաքի, քայլով ու վազով շարժվելու

շարափոխումների և այլն համար արբ-
ված հրամաններով, կամ թե «ԱԶԱՏ»
հրամանից հետո արված պատվերներով՝
— Մեջբերի, փոքրիկ, ուսն ի վար, ձեռ-
քիդ:

Հրաձգության ու սվինով գործելու
յեզանակները ցույց են տրվում հա-
մապատասխան կանոնադրքերում ու
կանոնադրություններում:

Ծ ա ն ո թ ու թ յ ու ն 1. Հանվող
սվին ունեցող զենք ունենալու զեպ-
քում, սվինները, յեթե հարկավոր է
հազցվում են՝

Սվինը հազցնել պատվերով. հան-
վում են՝

Սվինն ի պատյան պատվերով:

Ծ ա ն ո թ ու թ յ ու ն 2. Ձիա-
վորի հրացանը մեջքին է, փոկը ձախ
ուսով գցած:

Ծալած հեծանիվը մեջքին կրող հե-
ծանվորդի հրացանը պետք է լինի ձախ
ուսով գցած փոկի վրա, 91 թ. տե-
սակի հրացանի հրահանը պահպանիչ

փոքրին: Յեթե զենքը մեջքին է, փոկը
պետք է լինի աջ ուսով գցած:

Դահլավորը, յեթե զենքը ձեռին է,
յերկու փայտերն էլ վերցնում է ձախ
ձեռքով:

Յերթի յերկու ժամանակ մեջքին
գանվող հրացանը հատուկ փոկով առ-
քացվում է այնպես, վոր բոլորովին
չշարժվի ու աջ վոտի շարժմանը չը-
խանգարի:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՎԱԾ

ՀՐԱՁԻԳ ՄԱՍԵՐԻ ՇԱՐԲԵՐԸ

IV ԳԼՈՒԽ

ՁԵՌՔԻ ԳՆԴԱՅԻՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ՀՐԱՁԻԳ ՈՂԱԿՆԵՐԸ

18. Ողակի հրամանատարը ղեկավարում է՝ ողակի շարքերը— հրամանների, նշանների ու ազդանշանների միջոցով: Ողակի կարգերը— շատ կարճ, բայց զործողությունների ու յուրաքանչյուր մարտիկի անելիքի նպատակը ճիշտ փորձող պատվերների միջոցով:

19. Ողակի շարքերն են՝

Զուգաշար (նկ. 2.) ու միաշար սյուններ (նկար 3.):

Մարտիկները ու սողանների մեջ յեղած հեռակալութունը— մեկնած ձախ ձեռքի յերկարությամբ:

Զուգաշար սյունի սողանների միջանցը— արմունկների մեջ ափի լայնությամբ:

20. Ողակի հրամանատարը, ողակի շարքերը ղեկավարելով հետևյալ հրամաններն է տալիս՝

ա) Ողակը հավաքելու համար— Ողակ «Ինջ ՄՈՏ»:

Հրաման տալուց հետո, ողակի հրամանատարը կանգնում է յերեսը դարձնելով ցանկացած ուղղությամբ: Մարտիկները, ըստ հնարավորության, արագ բայց անշփոթ և անաղմուկ կանգնում են իրենց հրամանատարի յետևում զուգաշար սյունով աջնակս, վոր ճիշտ հեռակալությունների ու միջանցների վրա լինելով, իրենց առջևում կանգնածի գլխի յետևից մյուսների գլուխը չտեսնեն և իրար կողքի կանգնած մարտիկների թափերի ծայրերը լինեն մի գծի վրա:

Յուրաքանչյուր մարտիկ «ԶԳԱՄՏ» հրամանի դրությամբ, ինչպես տալած է 16-րդ հոդվածում:

բ) Ողակը արձակելու համար՝
«ՅՐՎԻՐ»:

դ) Ողակը շարժելու համար՝

Ինձ լետկվիր, քայլով (վազով)
«ՄԱՐՇ», կամ այս ինչին... ողորթյուն
դեպի... քայլով (վազով) «ՄԱՐՇ»:

Շարժումը բոլորը միաժամանակ
սկսելով ձախ վոտից, շարժվում են
ողակի հրամանատարի կամ ուղղապա-
հի յետևից, ճիշտ պահելով արված ուղ-
ղությունը, հավասարումն և նշանակած
հեռակայություններն ու միջանցները:

դ) Ամբողջ ողակը միաժամանակ
կանգնեցնելու համար՝

Ողակ կանգ—«ԱՌ».

Մի քայլ կա անելով, (վազով շարժվե-
լիս 3 քայլ) բոլորը միաժամանակ
կանգ են առնում:

Վազքից հետո կանգնելու դեպքում
հրահանները փոփոխվում են առնում:

Ողակը կանգնեցնելու ու միաժամա-
նակ դեպի առջևի գնացողներին մոտ
քաշելու համար՝

Ուղղապահ կանգ—«ԱՌ».

Ուղղապահը կանգ է առնում, միա-
գածները աստիճանաբար մոտենալով
առջևի կանգնածներին, կանգնում են
մեկնած ձախ ձեռքի հեռակայությամբ:

յե) Շարժման արագությունը փոխե-
լու համար՝

Լայն—«ՔԱՅԼ»:

Մարտիկները միաժամանակ լայնա-
ցնում են քայլերը:

Վազով—«ՄԱՐՇ»:

(Արտասանել ձախ վոտը գետնին
դնելու ժամանակ):

Մարտիկները նախապատրաստական
հրամանով զենքը ձեռքին վերցնելով ու
աջ վոտով մի քայլ կա անելով, սկսում
են վազել ձախ վոտից:

Վազքով կատարվող շարափոխում-
ների ժամանակ զենքը մնում է փոփոխ:

Քայլով—«ՄԱՐՇ»:

Մարտիկները, աջ վոտով մի քայլ
կա անելով, ձախ վոտից անցնում են
քայլի ու զենքը փոփոխ առնում:

Կրկաքայլ:

Մարտիկները միաժամանակ անցնում են կես քայլի:

Հակառակը՝ լիարայլ:

Մարտիկները միաժամանակ անցնում են լիաքայլի:

զ) Ուղղութիւնը փոխելու համար (յեթե ողակի հրամանատարը անձամբ չի տանում ողակը):

Շ ա Ր ժ վ ե լ ի ս՝ դեպի աջ (ձախ՝ ՝ (արտասանել յերկար), «ՄԱՐՇ»:

Տ ե դ ի ց՝ դեպի աջ (ձախ) (արտասանել յերկար) քայլով — «ՄԱՐՇ»:

«ՄԱՐՇ» հրամանով ուղղապահ իսկ նրա յետևից մյուսները, մոտենալով աչն աեղին, ուր ուղղապահը ուղղութիւնը փոխեց, իրենք էս համապատասխան կերպով փոխում են ուղղութիւնը:

Վորքան հարկավոր ե՝ շրջվելուց հետո Առաջ:

Ուղղութիւնը դեպի...

Ուղղապահը գնում է ուղղակի առաջուց արված ուղղութիւնը, քննարկները շարժվում են նրա յետևից:

Կամ կանգ — «ԱՌ»:

Կատարվում է ինչպես ասված է դ) և հետո:

ե) Ողակը տեղում դարձնելու, շարժման ժամանակ մի կողմ տեղափոխելու կամ յետ դարձնելու համար՝

Աջ — «ԴԱՐՁ» (Ձախ — «ԴԱՐՁ»):

Կամ կես-աջ — «ԴԱՐՁ» (կես-ձախ — «ԴԱՐՁ»):

Կամ յետ — «ԴԱՐՁ»:

Շարժման ժամանակ աջ դարձնելու համար, կատարողական հրամանը (կես աջ-դարձ) առաջ վտարը դեպի դնելիս. ձախ, (կես ձախ դարձ) ու յետ դարձնելու (յետ-դարձ) համար — ձախ վտարը դնելիս:

Բոլորը միաժամանակ կատարում են հրամայված դարձումը:

Տեղում յետ (կես շրջան դեպի ձախ ձևի կողմը), ձախ (քառորդ շրջան) ու կես ձախ (շրջանի $\frac{1}{8}$ -ը) դարձումները կատարել ձախ կրունկի և աջ թաթի ծայրի վրա. աջ ու կես աջ դարձումներն — ընդհակառակը:

Դարձման ժամանակ պահել մարմն
կանոնավոր դրությունը:

Դարձումից հետո յետ մնացած վտա-
մյուս վտաի կողքին դնել քայլի հա-
մաչափությամբ:

Շարժման ժամանակ դարձումներ
կատարվում են դարձման կողմին հա-
կադիր վտաի, թաթի ծայրի վրա, յեր-
սա գեանին ե գրվում, չխախտելու
շարժման համաչափությունը:

բ) Ողակը շարժութիւն համար՝

Ձուգաշար սյունից—միաշար սյունի

Շ ա ր ժ վ ե լ ի ս՝ միաշար կապ-
«ՄԻՐ» (վազով):

Տ ե դ ի ց՝ միաշար քայլով (վազով)
«ՄԱՐՇ»

Սյունի աջ կիսի մարտիկները գնում
են (վազում են) ուղիղ առաջ, մյուս-
ները ձգվում են նրանց յետևից:

Հակառակը—միաշար սյունից զու-
գաշար սյունի՝ շ ա ր ժ վ ե լ ի ս ո
ս ե դ ու մ

Ձուգաշար կապ—«ՄԻՐ» (վազով):

Ողակի առաջին կեսը մնում ե տե-

ղում (գնալիս դանդաղեցնում ե շար-
ժումը) յերկրորդ կեսը դուրս ե գալիս
ձախ ե հավասարվում առաջինի հետ:

թ) Հավասարությունը շակելու հա-
մար (յեթե հարկավոր ե) Հտվտար:

ժ) Ձենքը բուրգ կազմելու համար՝
Ձենն ի —«ԲՈՒՐԳ»:

Յուրաքանչյուր ողակ մի բուրգ ե
կազմում:

Ինքնեկ (ավտոմատիկ) զենքը հենում
են բուրգերին կամ գնում են նրանց
մոտ գինակալի վրա:

Բուրգեր կազմելուց հետո՝

Ցրվիր:

Ձենքերն առնելու համար՝

Ի զեն:

Մարտիկները վերադառնում են ի-
րենց տեղերը:

Հրացանը:

Մարտիկները վերցնելով հրացանները
փոկի վրա (ուսնիվար) յեն առնում:

21. Մարտում բացադատվելուց հե-
տո, ջոկերը, ողակները սովորաբար շա-
րունակում են շարժումը միաշար սյու-
նով, յերբեմն զուգաշարով:

Այդ սյուներից ողակը բացաղատվում է՝

ա) Ոձաշարի (նկ. 4) հրետանու կրակի տակ շարժվելու համար:

բ) Յերամաշարի (նկ. 2) կամ շղթայի (նկ. 3) հետեակի (գնդացրային) հեռավոր կրակի տակ շարժվելու համար:

Հետազայում — կրակող և կրակը շարժման հետ միացնող ողակում մարտիկների դասավորությունը վերոշվում է ողակի հրամանատարի ցուցումներով ու այն ձեռներեցությամբ, վոր մարտիկները հանդես են բերում ձգտելով լավագույն կերպով ոգտադործելու իրենց զենքի ուժը, տեղանքը և այլն:

Ողակի կարգը պետք է՝

1) Ապահովի ղեկավարության հուսալիությունը, վորի համար և ողակը ճակատով և խորությամբ 40—50 բալլից ավելի տեղ չպետք է բռնի:

2) Ապահովի բոլոր մարտիկներին համար բնկերներին աջակցելու հնարավորությունը, չխանգարելով նրանց կրակելու ու շարժվելու ժամանակ:

3) Թույլ չտա մարտիկների կուտավումը, վորը մասնում և ավտոմատ զենքի տեղը:

22. Կրակելու համար կանգ առած ողակը կարող է տեղավորվել հետեյալ ձևով: (Նկ. 5),

ա) Ձեռքի զնդացիրների ողակը՝

Ողակի հրամանատարը՝ մարտադաշարը ղիտելու ու կրակը ղեկավարելու ամենահարմար տեղում:

Նրա ցուցումներով նշանառուն բռնում է կրակելու ամենահարմար կետը:

Նշանառուի ոգնականը (փամփշտակիրների թվից նշանակված) տեղավորվում է նշանառուի մոտ նրանից աջ, (բացառիկ դեպքերում ձախ) աջակես, վոր ամենամեծ արագությամբ ու հարմարությամբ ոգնի նշանառուին և պատրաստ լինի նրան վտիարինելու:

Փամփշտակիրները թաղնված տեղավորվելով, պահուսակներ են պատրաստում ձեռքի զնդացիրներին տալու համար, կամ իրենք զործում են ինչպես հրոցանաձիգներ:

բ) Հրաձիգ ողակը՝

Ողակի հրամանատարն այնպես և վարվում, ինչպես ձեռքի գնդացիներին ողակի հրամանատարը:

Հրացանաձիգները դուրս են գալիս կրակելու համար հարմար տեղեր:

Նոնաձիգը, այնպիսի հեռակայություններին վրա, վորոնք թույլ չեն տալիս նոնաձիգություն անել, գործում և ինչպես հրացանաձիգ, իսկ նոնաձիգություն թույլ տվող հեռակայությունների վրա, գործում և ողակի հրամանատարի ցուցումներով:

Ողակները շարունակում են հետագա շարժումը ողակի հրամանատարի վորոշած կարգով, նայած հակառակորդի կրակի գործունեությանը, տեղանքի պայմաններին և այլն:

23. Ողակի կարգերի ղեկավարություն ժամանակ՝

Հիմնական նշանակություն ունեն ողակի հրամանատարի պատվերները՝
Ժ ա վ ա լ վ ե լ ու,

կր ա կ բ ա ն ա լ ու ու վ ա ր ե լ ու:

ա ո ա ջ շ ա ր ժ վ ե լ ու հ ա մ ա ր:
Ողակի հրամանատարը ցույց է տալիս՝

ա) Ծ ա վ ա լ մ ա ն համար տրված պատվերում՝

1) Առաջիկա գործողությունների նպատակը:

2) Ուղղությունը:

3) Հեռակայությունները, միջանցները:

4) Կարգը (ոձաշար, յերամաշար, շղթա):

Կատարումը սկսվում և ողակի հրամանատարի ինձ լնտեվիր հրամանով:

Դեպի ուղղության առարկան շարժվում և ողակի հրամանատարը:

Մարտիկները ոձաշարի ղեկպսմ շարժվում են ողակի հրամանատարի հետեվից, գնալիս թողնելով հարկավոր հեռակայությունները:

Յերամաշարի կամ շղթայի ծավալվելու ժամանակ ամենակարճ ճանապարհով դուրս են վազում ղեպի նկ-2 և 3 ցույց տրված տեղերը ու շարժումը քայլով շարունակում:

Ծ ա ն ո թ ու թ յ ու ն. — Ողակի
ծափալումը կարելի չե կատարել փոշ
միայն պատվերով, այլ և՛ ինձ իետե-
վիր (այս ինչին) («ՈԶԱՇԱՐ», «ՅԵ-
ՐԱՄԱՇԱՐ», «ՇՂԹԱ») հրամանով:
Կատարվում է վերոհիշյալի համաձայն:
Հեռակայություններն ու միջանցները
թողնում են 5 քայլ:

բ) Կ ր ա կ ր ա ն ա լ ու պատվերում
(յեթե զենքը առաջուց լցված չի յե-
զել, հրաման տալով՝ լցրու):

1) Նշան՝ ձեռքի գնդացրով (ախոռ-
մատով) գնդակոծման համար և նշան-
ներ հրացանաձիգների գնդակոծման
համար, (յեթե հարկավոր է):

2) Նշանոցի բարձրությունը.

3) Նշանակետը (յեթե հարկավոր է):

4) Կրակի տեսակը:

Կրակը բացվում է ողակի հրամանա-
տարի «ԿՐԱԿ» հրամանով: Մարտիկնե-
րը կրակում են ուշադրությամբ հա-
տելով նշանոցը և ճիշտ նշան բռնելով:

դ) Ողակը մաս-մաս առաջ շար-
ժ ե լ ու պատվերում՝

1) Այն տեղը, ուր պետք է առաջ
շարժվել.

2) Ուղղությունը.

3) Ուղղապահին.

4) Շարժման ձևը. (խմբակներով-
մեկ-մեկ, վազքերով կամ սողալով):

5) Առաջ շարժման հերթը:

Ողակի հրամանատարը, (կամ նրա
տեղակալը) առաջավոր մարտիկներին
տանում է նոր տեղը:

Նոր տեղում ողակի համար հարմար
զիրք բնորելով՝ ողակի հրամանատարը
կամ նրա տեղակալը, նշան է անում
մնացած մարտիկներին առաջ շարժվե-
լու, յեթե հարկավոր է, իր հետ առաջ
վազածներին հրամայելով կրակ բռնալ:

Մնացած մարտիկները պետք է աշ-
խատեն, ըստ հնարավորության, արագ
վազել (սողալ) առաջացածների մոտ:

24. Ողակի կարգերը ղեկավարելով, նրա
հրամանատարը կարող է տալ հետևյալ
հրամանները՝

ա) Հեռակայություններն ու մի-
ջանցները փոխելու համար՝

Հեռակայությանները—այսքան քայլ.

Միջանցները—այսքան քայլ.

Հեռակայությանները ավելացվում են առջևի գնացողների շարժումը աբաղաքներով ու միաժամանակ յետևից գնացող մարտիկների շարժումը դանդաղեցնելով:

Հեռակայությանները պակասեցվում են հակառակ կարգով—առջևի գնացողների շարժումը դանդաղեցնելով, ու յետևից գնացող մարտիկների շարժումն արագացնելով:

Միջանցները փոփոխվում են մարտիկների միաժամանակ շարժումով կամ կես շրջան կենտրոնից, կամ կես շրջան դեպի կենտրոն:

բ) Ողակը կանգնեցնելու համար՝

Ողակ կանգ—Ա.Ռ.:

Բոլորը կանգ են առնում ու արագ վերադառնալով տեղանքին հարմարվում:

Ամբողջ ողակով միաժամանակ շարժումը շարունակելու համար՝

Ողակ ինձ հետևվիր (վազով):

Բոլորն արագ ու միաժամանակ ցատ-

կում են ու արագաքայլ շարժումը (վազով) շարունակում:

գ) Ուղղությունը փոխելու համար՝
Դեպի այս ինչ առարկան—աջ (ձախ).
Ինձ հետևվիր կամ այս ինչին.

Ողակի հրամանատարը (ուղղապահը) փոխում է ուղղությունը դեպի ցույց տված առարկան:

Մնացածները համակերպվելով նրան փոխում են ուղղությունը վազով. (յեթե ուղղությունը փոխվում է կանգ առնելուց հետո—սողալով).

դ) Ամբողջ ողակի (կամ նրա մի մասի) կրակը դադարեցնելու համար՝

Կրակը դադար (գնդացի կրակը դադար, իրացանաձիգներ, կրակը դադար):

Մարտիկները դադարեցնում են կրակելը. «ՀՐԱՀԱՆ—հրամանով դենքը դնում են պահպանիչ վոտքին, «ԴԱՏԱՐԿԻՐ» հրամանով, դատարկում են: Հրացանազնդացրային ողակի նշանառուն միշտ պետք է պատրաստ լինի կրակն արագ վերսկսելու:

«ՀՐԱՀԱՆ» կամ «ԴԱՏԱՐԿԻՐ» հրա-

մանից հետո նշանառուի ոգնականը հավաքում և թափված փամփուշները: Մարտիկները կոճկում են փամփշտամանները:

յե) Ամբողջ ողակով միաժամանակ սվինահարված տալու համար՝

«ՄՎԻՆԱՄԱՐՏԻ»:

Մարտիկներն իրենց հրամանատարի յետևից սրնթաց նետվում են թշնամու վրա, «ՈՒՌԱ» գոչելով, յեթե հրամանատարի կողմից հարվածը լուռ հասցնելու պատվեր չի յեղել:

V ԳԼՈՒԽ

ՁՈԿ. ԴԱՍԱԿ

25. Ձուկի և դասակի հրամանատարները զեկավարում են՝ ջուկի և դասակի շարքերը—առավելապես հրամանների, նշանների և ազդանշանների միջոցով:

Ձուկի և դասակի կարգերը՝ առավելապես կապավորների միջոցով, կամ անմիջապես հաղորդվող պատվերներով:

Սակավ զեպքերում հրամանների, նշանների ու ազդանշանների միջոցով:

26. Ողակների շարքերի միացումով կազմվում են ջուկի և դասակի շարքերը:

Ձուկի և դասակի շարքերը.	Ողակի շարքերը.	Ողակների փոխադարձ դրությունը.	Զիմ
Ձուգաշար սյուն	Ձուգաշար սյուն	Մեկը մյուսի յետևից . . .	7
Քառաշար սյուն	Ձուգաշար սյուն	Ձուկերում կողքի կողքի . . .	8
Միաշար սյուն	Միաշար սյուն	Մեկը մյուսի յետևից . . .	—
Դասակի գծաշար (տեղավորվելու համար)	Ձուգաշար սյուն	Իրար կողքի . . .	—

27. Ձուկի և դասակի հրամանատարները ջուկի և դասակի շարքերի զեկավարության ժամանակ տալիս են հետևյալ հրամանները՝

ա) Ձուկը կամ դասակը հավաքելու համար՝

Ձուկ կամ Դասակ—«ԻՆՁ ՄՈՏ»:

Ձուկերի, ողակների հրամանատար-

ները և նրանց յետևից նրանց մարտիկները բռնում են իրենց տեղերը—Ջոկի հավաքի ժամանակ զուգաշար սյունի մեջ, դասակի հավաքի ժամանակ—գծաշարի մեջ:

բ) Զուգաշար սյունը քառաշար սյունի փոխելու համար՝

Տ ե ղ ու մ և շ ա ր ժ վ ե լ ի ս.

Քառաշար կազ—«ՄԻՐ» (վազով):

Ջոկերի առաջին ողակները մնում են, (գնալիս դանդաղեցնում են շարժումը)․ յերկրորդ ողակները դեպի ձախ դուրս գալով, հավասարվում են առաջիններին ու կանգ առնում, (շարժվելիս դանդաղեցնում են շարժումը) մինչև լիարայլ հրամանը:

Հակառակը՝ քառաշար սյունից զուգաշար սյունի փոխելու համար՝

Տ ե ղ ի ց՝

Զուգաշար, քայլով (վազով)—«ՄԱՐՇ»:

Շ ա ր ժ վ ե լ ի ս՝

Զուգաշար կազ—«ՄԻՐ» (վազով):

Ջոկերի առաջին ողակները շարժվում են ուղիղ դեպի առաջ, յերկրորդ

ողակները ձգվում են նրանց յետևից, աստիճանաբար տեղ բացվելուց հետո:

գ) Դասակը զուգաշար կամ քառաշար սյուններից գծաշարի փոխելու համար՝

Տ ե ղ ու մ և շ ա ր ժ վ ե լ ի ս՝

Գծաշար կազ—«ՄԻՐ» (վազով):

Առաջավոր ողակը կամ ջոկը մնում է տեղում (շարժվելիս դանդաղեցնում է շարժումը):

Մնացած ողակները կամ ջոկերը ձախ դուրս գալով հասնում են առաջավորի գիծը, ու կանգ առնում հետևելով իրենց հրամանատարների որինակին (շարժվելիս դանդաղեցնում են շարժումը մինչև դասակի հրամանատարի հրամանը՝ լիարայլ):

Հակառակը՝ գծաշարից քառաշար կամ զուգաշար սյունների փոխելու համար՝

Տ ե ղ ի ց՝

Քառաշար (զուգաշար) քայլով (վազով)—«ՄԱՐՇ»:

Շ ա ր ժ վ ե լ ի ս՝

Քառաշար (գուգաշար) կազմ — «ՄԻՐ» —
(վազում):

Աջաթեյան ջուրը (ողակը) շարժվում
է ուղիղ դեպի առաջ, մնացածներն
աստիճանաբար տեղ բացվելուց հետո
հետևում են աջաթեյանին:

Գասակը գծաշարից քառաշար (գու-
գաշար) սյուների փոխելու համար, ուղ-
ղաթիվումը $\frac{1}{4}$ շրջան աջ փոխելով
արվում են վերևում ցույց արված հրա-
մանները, առաջուց արտասանելով՝
դեպի աջ: (Սրտասանել յերկար):

Ջուրը (ողակները) աստիճանաբար
տեղ բացվելուց հետո շրջվում են $\frac{1}{4}$
շրջան աջ, ու կանգ առնում. կամ դա-
սակի հրամանատարի «ԱՄԱՋ» հրամա-
նով շարունակում են շարժումը նոր
ուղղությամբ:

դ) Քառաշար և գուգաշար սյուների
խորությունը պակսեցնելու համար՝

Փակել — «ՄՅՈՒՆԸ»:

Ջուրը (ողակները) մոտենում են
սյուների գլխին յերկու քայլ հեռակա-
յության վրա.

Ջուրի (դասակի) հրամանատարը հա-
վասարեցնում է, արձակում է, առաջ
է շարժում, արագացնում կամ դան-
դաղեցնում է շարժումը, դարձնում է,
տեղափոխում է, կանգնեցնում ու շա-
րափոխում է ջուրը (դասակը) գուգա-
շար սյուներից միաշարի և ընդհակառակը,
20 հոգվածում ողակի հրամանատարի
համար ցույց արված հրամաններով,
խսկ յերբ հարկավոր է փոխում է
նախադատարաստական՝

Ողակ հրամանը՝ Ջուր (դասակ) հրա-
մանով:

Այս հոգվածի ցուցումների կատար-
ման ժամանակ պետք է ի նկատի ու-
նենալ հետևյալ լրացումը.

Շրջում կատարելիս սյուների յուրա-
քանչյուր տողան շրջվում է այնպես,
վոր շրջման ամբողջ ընթացքում ուղիղ
զիժ ներկայացնե, ուստի և մարտիկ-
ները տողաններում դեպի շրջման
կողմն են հավասարվում (հայացքով
առանց գլուխները դարձնելու):

28. Վաշտի բացազատումից հետո,

դասակները սովորաբար շարունակում են շարժումը գոլգաշար սյունով: Այդ սյունից դասակը բացազատվում է այնպես, վոր ունենա՝

Մի շուկ առջևում և յերկուսը յետևում (նկ. 9) կամ յերկու շուկ առջևում, մեկը յետևում,

կամ շուկերը մեկ-մեկու յետևից,

կամ բոլոր շուկերը իրար կողքի:

Դասակի բացազատումից հետո շուկերը շարունակում են շարժումը գոլգաշար կամ միաշար սյունով:

Այդ սյուներից շուկերը բացազատվում են ինչպես այդ ցույց է արված դասակի համար՝ ողակները մի դժով կամ սանդղածև կամ մեկը մյուսի յետևից:

Սովորաբար յերկրորդ ողակը բացազատվում է առաջինից դեպի ձախ (նկ. 9):

29. Չուկի հրամանատարը բացազատում է շուկն ողակներով ու ղեկավարում բացազատված շուկի շարժումներն ու գործողությունները 30 հոգվածում:

դասակի հրամանատարի համար արված ցուցումների համաձայն:

Չուկի հրամանատարը կարող է անմիջապես ղեկավարել բացազատված ողակների շարժումներն ու գործողությունները:

Այդ դեպքում ողակները, շուկի հրամանատարի անմիջական ղեկավարութան տակ, կատարում են 23—24 հոգվածների բոլոր ցուցումները:

Չուկի հրամանատարի պատվերները, հրամանները, նշաններն ու ազդանշանները կարող են վերաբերվել ամբողջ շուկին, կամ մի ողակի. յերկրորդ դեպքում նրանք նախորոշվում են այս ինչ ողակ ցուցումով:

Այն դեպքում, յերբ շուկի հրամանատարը անմիջապես ղեկավարում է ողակները, ողակի հրամանատարները հսկում են, վոր մարտիկները ճիշտ կատարեն շուկի հրամանատարի կարգադրությունները:

Յեթե մարտիկները չեն լսում շուկի հրամանատարի պատվերներն ու հրա-

մանները, կամ չեն տեսնում նրա նը-
շաններն ու ազդանշանները, ողակնե-
րի հրամանատարները այդ կրկնում ու
բացատրում են:

Չոկը բացազատված գրությունից
հավաքվում է 30 հոգվածում դասակի
համար արված ցուցումների համաձայն,
փոխելով ըստ այս ինչ ջոկի հրա-
մանը ըստ այս ինչ ողակի հրամանով:

30. Բացազատման համար արվելիք
պատվերում դասակի հրամանատարը
ցույց է տալիս.

1) Առաջիկա գործողությունների
նպատակը.

2) Ուղղությունը.

3) Ուղղապահ մասը.

4) Մասերի փոխադարձ գրությունը
և կարգերը (շարքերը).

5) Հեռակալություններն ու միջանց-
ները.

6) Ապահովության միջոցները:

Կատարումը սկսվում է դասակի հրա-
մանատարի «ՉԱՏՎԻՐ» հրամանով:

Ուղղապահն այն ջոկի հրամանատարն

է, փոքի համեմատ կատարվում է բա-
ցազատումը:

Հրաման տալով ինձ ինտելիք, նա
իր Չոկը վազով տանում է դասակի
հրամանատարի ցույց տված ուղղու-
թյամբ և, յերբ մյուս ջոկերը թողնում
են պահանջված հեռակալություններն
ու միջանցները, անցնում են քայլով
շարժման:

Մնացած ջոկերի հրամանատարները
ամենակարճ ճանապարհով իրենց ջո-
կերը վազով տանում են դասակի հրա-
մանատարի ցույց տված ուղղությամբ,
կամ կանգնեցնում են իրենց ջոկերը
պահանջված հեռակալություններն ու
միջանցները թողնելու համար:

Հետագայում ջոկերի հրամանատար-
ները տանում են իրենց ջոկերը դասա-
կի հրամանատարից բացազատման ժա-
մանակ ստացած ցուցումների համա-
ձայն և համակերպում են իրենց շար-
ժումը ուղղապահին:

Յուրաքանչյուր ջոկ իր հերթին բա-

ցազատվում է իր ջոկի հրամանատարի նախաձեռնությամբ:

Ջոկերի բացազատումը թույլատրվում է դասակի հրամանատարի անմիջական պատվերով, ազդանշանով կամ նշանով: Շարժումը, կանգառումները, ուղղության, հեռակայությունների ու միջանցների փոխելը, դասակի տեղափոխությունը, փոխադարձ դասավորություն և ջոկերի շարքերի փոփոխումը — կատարվում է դասակի հրամանատարի համապատասխան պատվերներով, վորոնք տրվում են անմիջապես կամ կապավորների միջոցով: Պատվերները կարող են լրացվել կամ փոխարինվել հրամաններով, նշաններով ու ազդանշաններով:

Վերջինները կարող են վերաբերվել բոլոր ջոկերին, կամ նրանցից մի քանիսին. յերկրորդ դեպքում նրանք նախորոշվում են՝ այս ինչ ջոկը (ջոկերը) ցուցումով:

Դասակի (ջոկի) հրամանատարը կրթակը ղեկավարում է սույն կանոնա-

գրքի 2-րդ մասի և հրաձգային կանոնադրքի մեջ առաջադրված հիմունքներով:

Դասակը բացազատված գրությունից հավաքվում է՝ ըստ այս ինչ ջոկի — «ՀԱՎԱՔՎԻՐ» պատվերով:

Ջոկերի հրամանատարները ամենակարճ ճանապարհով տանում են իրենց ջոկերն այն ջոկի մոտ, վորի համեմատ կատարվում է հավաքը, և համարների կարգով նրա յետևում շարվում են գուգաշար սյուշնով:

Ծանոթ. — Յեթե դասակի հրամանատարը ցույց չի տվել ջոկերով բացազատվելու կարգը, այդ միայն ուղղությունը ցույց տալուց հետո գտավիր հրաման (ազդանշան, նշան) է տվել՝ այդ դեպքում առաջավոր ջոկը միշտ հանդիսանում է ուղղապահ:

Նա շարունակում է շարժումը դասակի հրամանատարի ցույց տված ուղղությամբ:

Մնացած ջոկերը սահդղաձև շարժ-

վում են նրա յեռեից, յերկրորդը ձա-
խից, յերրորդն աջից, մոտ 200 քայլ
հեռակայության վրա:

Այդ ջոկերի մեջ միջանցը մոտ 100
քայլ է լինում:

Ջոկի հրամանատարի «ԶԱՏՎԻՐ»
հրամանով (ազդանշանով, նշանով) ջո-
կերի ողակները դատվում, կազմում են
յերամաշար, ողակների գլուխները մի
գծի վրա 30—40 քայլ միջանցով:

Յերկրորդ ուղակը գտավում է առա-
ջինից դեպի ձախ. դեպի թևի կողմը
բացադատվելու ժամանակ պետք է
հրաման տալ՝ դեպի աջ (ձախ) — ԶԱՏ-
ՎԻՐ»:

Կատարվում է վերոհիշյալի համաձայն:

Ջոկերի հրամանատարները շարժման
ժամանակ ուղղությունը փոխում են,
շրջվելով $1/4$ շրջան դեպի աջ (ձախ):

31. Յերբ հրաման է տրվում

ճանապարհից — «Ա.Ջ» («ԶԱՆ»),

Սյունն արագ դուրս է վազում ձա-
նապարհից աջ կամ ձախ, ու շարու-
նակում շարժումը:

Յերբ հրաման է տրվում՝

ճանապարհից — «Ա.Ջ ՈՒ ԶԱՆ»:

Քառաշարի առաջին ողակները վա-
զում են ճանապարհից աջ, յերկրորդ-
ները — ձախ, ու շարունակում շարժումը:

«ԿԱՆԳԱՄ» հրամանով բոլորն արագ
կանգ են առնում:

«ՊԱՄԿԻՐ» հրամանով բոլորն արագ
պառկում են, գենքն իրենց կողքին
դնում:

ճանապարհով — «ՄԱՐՇ» հրամանով
վերադառնում են ճանապարհի վրա ու
վերականգնում նախկին սյունը:

VI ԳԼՈՒԽ

Վ Ա Շ Տ

32. Վաշտի հրամանատարը ղեկավա-
րում է՝

Վաշտի շարքերը — առավելապես
պատվերների միջոցով:

Վաշտի կարգերը — բացառապես
պատվերների միջոցով, սույն կանոնա-

նուգրքի 2-րդ մասում բացադրած հիմունքներով:

33. Վաշտի շարքերը կազմվում են դասակների շարքերի միացումից:

Վաշտը շարվում է՝

Յ ե ռ թ ի հ ա մ ա Ր — յերթասյունով՝ դասակները մեկը մյուսի հետևից 5 քայլ հեռակայությամբ, յուրաքանչյուր դասակ քառաշար կամ գուգաշար սյունով:

Հ ա վ ա ք ի հ ա մ ա Ր — ուգած ամեն մի կարգով, սակայն գլխավորապես վաշտը շարվում է՝

Վաշտասյունով — դասակները իրար կողքի, յերկրորդը և յերրորդն առաջինից ձախ, 3 քայլ միջանցով. յուրաքանչյուր դասակ քառաշար կամ գուգաշար սյունով:

Վարչական դասակը — յերրորդ դասակից ձախ, սայլերը վաշտի կենտրոնի հետևում, 5 քայլ հեռակայության վրա:

Ծ ա ն ո թ ու թ յ ու ն. — լայն ճանապարհներով և տեղանքի բարենպաստ պայմաններում, յերթական

շարժումը կարելի չե կատարել վաշտասյունով: Այդ դեպքում դասակները գնում են իրար կողքի 33 հոգ. ցույց տրված կարգով, արմունկների միջի յեղած միջանցը դաստակի լայնությամբ: Յուրաքանչյուր դասակ գուգաշար սյունով, վարչական դասակը վաշտի յետևից քառաշար սյունով, կամ թե վաշտի հրամանատարի ցույց տված կարգով:

34. Վաշտի հավաքի համար, վաշտի հրամանատարը ցույց տալով նպատակը, ուղղությունը, հավաքի տեղը, դասակների շարքերն ու փոխադարձ դասավորությունը, տալիս է «ՀԱՎԱՔ» հրամանը, (նշան, ազդանշան):

Դասակների հրամանատարները դասակները հավաքելով տանում են նրանց ամենակարճ ճանապարհով հավաքի տեղը ու դասավորում վաշտի հրամանատարի ցուցումների համաձայն:

Յեթե այդպիսի ցուցումները չեն տրված, «ՀԱՎԱՔ» հրամանով վաշտասյուն է կազմվում: Յերթասյունը վաշ-

տասյունի փոխելու համար վաշտի հրամանատարը հրաման է տալիս՝

Շ ա Ր Յ Ժ Ե Լ Ի ս և տ ե զ ու մ՝

Վաշտասյուն կազմ — «ՄԻՐ»:

Առաջավոր դասակը կանգ է առնում (մնում է տեղում):

Մնացած դասակները իրենց հրամանատարների սրինակով ամենակարճ ճանապարհով դուրս են գալիս առաջավոր դիմը, 33 հոգ. իրենց ցույց տրված տեղերն ու կանգ առնում:

Վաշտասյունը սկզբնական ուղղություներ փոխելով, շարափոխելու համար, վաշտի հրամանատարը յերթասյունի գլուխն առաջուց դուրս է բերում նոր ուղղությամբ:

Վաշտասյունը յերթասյունի շարափոխելու համար վաշտի հրամանատարը հրաման է տալիս՝

Շ ա Ր Ժ Վ Ե Լ Ի ս՝

Յերթասյուն կազմ — «ՄԻՐ»:

Տ ե ղ ի ց՝

Յերթասյուն քայլով — «ՄԱՐՇ»:

Յեթե դասակների շարժման հաշոր-

դականությունը ցույց չի տրված — առաջին դասակի հրամանատարը տանում է իր դասակը ուղիղ գեպի առաջ: Մնացած դասակները համարների կարգով դնում են առաջինի յետեից, տեղ բացվելուն պես:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՎԱԾ

ԳՆԻԱՅՐԱՅԻՆ ՄԱՍԵՐԻ ՇԱՐ- ՔԵՐԸ

VII ԳԼՈՒԽ

ՀԱՍՏՈՑԱՎՈՐ ԳՆԴԱՅԻՐՆԵՐԻ ԶՈՎԸ

35. Զոկի հրամանատարը զեկավարում է գլխավորապես պատվերներով, սակավ զեպքերում նշաններով, ազդանշաններով ու հրամաններով:

36. Մարտից դուրս և մարտում մինչև վերջին հնարավորությունը՝ զնդացիները տեղափոխվում են 14 հոդ. ցույց տրված վորսե մի յեղանակով:

Յերբ մարտում ստեղծված զրությունը զնդացրի հետագա տեղափոխությունը դարձնում է աննպատակահարմար, կամ անհնարին, զնդացրի շար-

ժումը կատարվում է մոտավորապես հետևյալ ձևով:

Զոկի հրամանատարը վերցնելով իր հետ 3 Ա-ին և յեթե անհրաժեշտ կը զանի մի փամփուշտակիր, փամփուշտակողներով ու պարագաների պաշտասկով, տեղանքին խնամքով հարմարվելով, գնում է կրակի համար ցույց տրված կամ ընտրված կետը, գտնում է ծածկված մատուցներ և, յեթե հարկավոր է, նշագրում է նրանց:

Մնացած Ա-ը տեղանքին հարմարվելով մնում են իրենց տեղերում:

Զոկի հրամանատարը, այն դատակի կամ հրաձիգ մասի հրամանատարի հետ, վորին անմիջապես յենթարկվում է ինքը, կապ պահելու հարմարությունը ի նկատի ունենալով, զնդացրի ու իր համար ընտրում է այնպիսի տեղ, վորտեղից հարմար է դիտել մարտադաշտը, զնդացիրը և Ա-ի աշխատանքը, և ապա պայմանական նշան է տալիս, վորով նրա մոտ են շարժվում մնացած Ա-ը զնդացրով ու փամփուշտներով:

ԱՆ-ը շարժվում են ջոկի հրամանա-
տարի ցույց տված մատուցով, մեկ-
մեկ կամ խմբակներով, հարմարվելով
պարագային:

Ծ ա ն ո թ. — Վերոհիշյալը չի վե-
րաբերում այն գնդացիներին, վո-
րոնք տեղափոխվում են մեքենաքարշ
գրահապատ սայլերով:

Հրաձգության կարգում գնդացիին
ու ԱՆ-ը գասավորվում են՝

ա) Յեթե գնդացիներ հանած և սայ-
լից, նա փողարեքանով դեպի նշանը
պետք է դարձրած լինի և նրա մոտ
պատկանելիքի ու փամփուշտների ան-
հրաժեշտ պահեստ պիտի լինի:

Մարտիկները գասավորվում են զըն-
դացի մոտ նսյած իրենց կատարելիք
պարտականություններին:

№ 1 գնդացիի յետևում, № 2 նսյած
գնդացիի սիսակմին № 1-ից աջ (Մար-
տիմ), կամ ձախ (Կոլա) նրա կողքին,
№ 3 ջոկի հրամանատարի մոտերքում
նրա ցույցումով:

Փամփուշտակիրները ջոկի հրամանա-

տարի ցուցումով գնդացիի ու փամ-
փուշտի պահեստի միջև բաժանելով
այդ տարածությունն այնպես, վոր ըստ
հնարավորության հարմար ու արագ
կարողանա գնդացիին փամփուշտ ու
ջուր հասցնել ու դատարկ ժապավեն-
ները և փամփուշտի տուփերը հավաքել:

Սայլերը (զրաստները) թաքստոցնե-
րում, ջոկի հրամանատարի ցույց տված
հեռակայությունների վրա, ձիավարնե-
րը (ձիապանները) նրանց մոտ. բոլորը
խնամքով հարմարվում են տեղանքին:

բ) Յեթե գնդացիներ սայլի վրա յե-

ԱՆ 1, 2 և 3 տեղավորվում են վե-
րոհիշյալի համաձայն, մնացած ԱՆ-ը
սայլի յետևում:

37. Շարժման կարգերում հիմնական
նշանակություն ունեն ջոկի հրամանա-
տարի տված պատվերները հավաքի
կամ շարժման ձևը փոխելու
համար:

Ջոկի հրամանատարը ցույց է տալիս՝
ա) Հավաքի պատվերի մեջ՝

1) Շարժման առաջիկա յեղանակը

(գրաստներով, ակների վրա և այլն)։

2) Ջոկի տեղավորման կարգը (զինամթերքը զնդացրի յետևում թե կողքին)։

Կատարումը սկսվում է Ջոկի հրամանատարի հրամանով՝ ինձ մոտ։

Ջոկի հրամանատարը կանգնում է յերեսը դարձրած դեպի պահանջված ուղղութիւնը։

Նրա յետևում— № 3.

№ 3-ի հետևում, 3 քայլ հեռակայության վրա, նրանից $1\frac{1}{2}$ քայլ ձախ տեղավորվում են զնդացիրն ու մարտամթերքը, պատվերում ցույց տված կարգով։

Ձենքը կրում են մեջքին։

Ծ ա ն ո թ. — Հավաքի ժամանակ դասակի կազմի մեջ մարտամթերքը միշտ տեղավորվում է զնդացրի յետևում, 3 քայլ հեռակայության վրա։

Բ) Շ ա ր ժ մ ա ն յ ե դ ա ն ա կ Ը փ ո փ ո խ ե լ ու պատվերներում՝ յերբ ամեն տեսակ շարժումից անցում է լինում ակների վրա շարժմանը, կամ ձեռքով տանելու դրությանը՝

1. Ակների վրա (ձեռքով տանել)։

2. Վերցնել այսպան տուփ։

3. Սայլերը (գրաստները) այս ինչ տեղը...

Կատարվում է միայն տեղում։

№№ 1 և 2-ը հանում են զնդացիլը սայլից (գրաստի վրայից) և ձեռքով տանելու համար նրա մարմինը բաժանում են հաստոցից։

Փամփշտակիրները վերցնում են պատվերում ցույց տրված թվով փամփուշտի տուփեր, հետո, յեթե հասուկ պատվեր չի յեղել, Ջոկը շարվում է ինչպես այդ ցույց է տրված նկ. 12։

Ձիավարները (ձիապահները) Ջոկի հրամանատարի պատվերի համաձայն հեռացնում են սայլերը (գրաստները)։

Ակներով շարժումից և ձեռքով տանելու դրությունից սայլերի (գրաստների) վրա տանելու համար՝

Սայլերը (գրաստները) զնդացրի մոտ, կամ զնդացիլը—սայլերի մոտ (գրաստների մոտ)։

Կատարվում է միայն տեղում։

Սալերն (գրաստներն) արագ մոտենում են գնդացրին, կամ ընդհանառակը, գնդացիրը — սալերին (գրաստներին):

№№ 1 և 2-ը գետեղում են գնդացիրը, պահեստի մասերն ու պատկանելիքը, իսկ փամփշտակիրները — փամփուշտները:

Զետեղումը վերջացնելով, բոլորը բռնում են իրենց տեղերը:

Շարժման կարգերում ջոկի հրամանատարը կարող է տալ հետևյալ հրամանները:

ա) Շարժումն սկսելու համար:

Ինձ հետևվիր՝ կամ № 3-ին հետևվիր...

Ուղղությունը դեպի...

Արագությունը (քայլով, վազով, վարձով, արշավակի):

«ՄԱՐՇ»:

Ջոկը միաժամանակ սկսում է շարժումը, հետևելով իր հրամանատարին (№ 3-ին) քայլով շարժվելիս — 3 քայլի վրա, վարձով ու արշավակի — 6 քայլի վրա:

Առաջավոր մասի ձիավարը (ձիապանը) տանում է ջոկը, նայելով առաջնը կաճ տեղանքին և խուսափելով արգելքներից:

Յեթե հարկավոր է շարժումն արագ դադարեցնել կամ մի վարկե արգելք անցնել, ջոկի հրամանատարը (№ 3-ը) բարձրացնում է աջ ձեռքը:

Յեթե հարկավոր է ձիավարների ու շաղկապները շարժման ճանապարհի վրա դարձնել, ջոկի հրամանատարը հրաման է տալիս՝

Ցած նայիր:

Ողակը կանգնեցնելու համար՝

Կանգ — «ԱՄ»:

Նախապատրաստական հրամանով, վարը արվում է համակերպվելով ջոկի շարժման արագությանը, 5—50 քայլի վրա, այն դեպք ուր ջոկը պետք է կանգ առնի, շարժումն աստիճանաբար դանդաղեցվում է. կատարողական հրամանով ջոկի գլուխը կանգ է առնում, իսկ մնացածները նշանակված հեռավայրությունները թողնելուց հետո յե՛ն կանգ առնում:

բ) Շարժումն արագացնելու (դանդաղեցնելու) համար պետք է արագության տեսակը հայտնել (վարզով, արշավակի, վազով, քայլով):

Նոր արագության անցնելը կատարվում է սահուն կերպով, նախկին արագությամբ 3—6 քայլ անցնելուց հետո:

գ) Ուղղությունը փոխելու համար (յեթե ջոկի հրամանատարը ջոկն անձամբ չի տանում).

Շ ա ր ժ մ ա ն ժ ա մ ա ն ա կ՝

Դեպի աջ (ձախ) «ՄԱՐՇ»:

Տ ե դ ի ց՝

Դեպի աջ (ձախ) քայլով (վարզով) — «ՄԱՐՇ»:

«ՄԱՐՇ» հրամանով № 3, և նրա յետևից գլուխը, սկսում են շրջվել դեպի աջ (ձախ):

Շրջումը կատարվում է 6 քայլ շառավիղ ունեցող աղեղով. ձիաքարշ սայլերի վրա շարժման դեպքում — 9 քայլ շառավիղով: Յերբ շրջվում են վորքան հարկավոր է —

Առաջ... Ուղղությունը դեպի ...

№ 3 շարժվում է ուղիղ, ցույց արված ուղղությամբ, մնացածները հետևում են նրան:

Կամ՝ կանգ — «ԱՄ»:

Կատարվում է ա) կետում ցույց արվածի համաձայն:

դ) №№-ը նստեցնելու կամ իջեցնելու համար՝

Նստիք:

Իջիք:

Ձիավարներն իջնում են միայն տեղում, հատուկ հրամանով՝

Չիավարներ — «Իջիք»:

38. Յերբ զնդացիրները մեքենաքարշ սայլերով են տեղափոխվում, ջոկի հրամանատարը կամ նրա տեղակալը պետք է զսնվեն առաջավոր սայլի վրա: Մնացածները համակերպվելով առաջավոր սայլին սկսում են շարժումը, շարժվում են, փոխում են շարժման արագությունն ու ուղղությունը և այլն: Նախազգուշացնելու համար արվում են համապատասխան ազդանշաններ (հաշիւ աղյուսակը):

39. Կրակ բանալու համար ջուկի
հրամանատարը ցույց է տալիս՝

1. Նշանը:

2. Նշանոցի բարձրությունը:

3. Նշանակետը:

№ 1-ը գնդացիին ուղղում է նշանին,
սիրից հետո № 2-ն ուղակը գնելով նշա-
նոցի համեմատ, բարձրացնում է ձեռքը:

Կրակը բացվում է հետևյալ հրաման-
ներով՝ առանց ցրելու ավտոմատիկ —
Կրակ.

առանց ցրելու հերթերով — Հերթ,
Յերկու հերթ...

Ցրելով հերթերով — Ցրելով հերթ.

Մենագարի կրակով — Մենագարի կրակ-
Որինակ՝

1. Չախ առանձին ծառը, յերկու
մատ ծախ — շղթան:

2. Տասնուչորս:

3. Նշան դնել նպատակի կենտրոնին:

Հերթերով կրակի ժամանակ № 2-ը
հակելով ժապավենին, հրամայած թվով
հերթեր արձակելուց հետո, կանգնե-
ցնում է № 1-ին, ձեռքը նրա ուսին
դնելով:

Ծ ա ն ո թ . 1. — Փորձական հրաձգու-
թյան համար, նշանը ճանկի մեջ գը-
ցելով, կրակ բանալու համար պատ-
վերից առաջ պետք է հրաման տալ՝
Փորձական հրաձգություն:

Անընդհատ կրակով մոտենալով փորձ-
նական հրաձգություն համար՝

Փորձական հրաձգություն մոտենալով:
Վոսալուններով մոտենալով փորձնա-
կան հրաձգություն համար՝

Փորձական հրաձգություն վոսալուն-
ներով:

Ծ ա ն ո թ . 2. — Կրակը խորությունը
ցրելով մակարդակները գնդակոծելու
համար տրված կրակ բանալու պատ-
վերներում, պետք է ցույց տալ
նշանոցների սահմանները՝ 14-ից
մինչև 18. (որինակի համար):

Ծ ա ն ո թ . 3. — Հանկարծակի կրակ
բանալու անհրաժեշտ դեպքում, կրակ
բանալու պատվերը կարելի է փո-
խել հրամանով՝
Ի մտրո:

Աջ (ծախ). (որինակի համար):

Այս ինչ նշանին:

«ԿՐԱԿ»:

40. Զոկի հրամանատարը տալիս է հետևյալ հրամանները՝

ա) Գնդացիքը լցնելու համար՝

Ավտոմատիկ կրակի համար—լցրու:

№ 1-ն ընդունում է գնդացրով կրակելու համար հարմար դրություն, լցնում է գնդացիքը ու բարձրացնում նշանոցը:

№ 2-ն ոգնում է № 1-ին բաց է անում փամփուշտի տուփը դնում ընդունարանից աջ, յեթե գնդացիքը Մակսիմ սիստեմի յե, ու ձախ՝ յեթե Կոյլա սիստեմի յե, և ժապավենի ծայրը տալիս է № 1-ին: Հետո, յեթե գնդացիքը ջրով հովացող է, բաց է անում շոգե-տար անցքի խցանը ու գնդացրին ամբացնում շոգետար խողովակը:

Մենազարկ կրակի համար՝

Մենազարկ լցրու:

Վերոնշյալի համաձայն կատարել:

բ) Մենազարկ կրակից ավտոմատիկ կրակի անցնելու համար՝

«ԿՐԱԿ»:

գ) Գնդացրի բոլոր գործողություններն արագ դադարեցնելու և № №-ի ուշադրությունը գրավելու համար՝

«ԿԱՅ»:

№ 2 ձեռքը դնում է նշանառուի ուսին:

Հրաձգությունն իսկույն դադարեցվում է, իսկ №№-ը մնում են նույն դրության մեջ, վորի մեջ յեղել են հրաման հասնելիս, մինչև նոր հրաման կամ պատվեր ստանալը:

Հրաձգությունը դադարեցնելու համար՝

«ԿԱՅ»:

Փամփուշտը դուրս:

«ԿԱՅ» կամ

Դատարկիր:

Փամփուշտը դուրս հրամանով № 1 յետ է գցում փականքը (Կոյլաի սիստեմում յետ է տալիս պտուտանակը ու դուրս է շարժում տաքացած փամփուշտը):

Հրաձգությունը բոլորովին դադարեցնելու դեպքում՝

Դատարկիր:

№ 2-ը ժապավենը աեղավորում է փամփուշտի տուփի մեջ, այնպես, վոր ժապավենի դատարկ ծայրը ընկնի տուփի հատակը, իսկ փամփուշտակիրները զնդացրի մոտ բերած փամփուշտի տուփերն ու պատկանելիքը հավաքում են ու դարձում:

Հրաձգության ժամանակ ԱՆ-ին հանգիստ տալու համար՝

«ԿԱՅ» փամփուշտը դուրս:

«ԱԶԱՏ»:

ԱՆ-ը հանդատանալու համար հարմար դրություն են ընդունում: Զոկի հրամանատարի թույլտվությամբ կարող են հեռանալ զնդացրից:

Կրակ բանալու լիակատար պատրաստությունը վերականգնելու համար՝

Տեղերի:

Բոլորը բռնելով իրենց աեղերը, պատրաստվում են կրակը վերսկսելու:

դ) Հրաձգության հեռավորությունը նշանոցով փոխելու համար՝

«ԿԱՅ»: 16. (որինակի համար):

Նշանոցի ողակով փոխելու համար:
«ԿԱՅ»:

Ողակով յետ (առաջ) յերկու (որինակի) համար:

Նշանառությունը կողքի ուղղությամբ փոխելու համար՝

«ԿԱՅ» նշանից ճախ 2 (որինակ):

Կամ «ԿԱՅ» Յերեք (որինակ) մատ աջ, ճախ:

41. Զոկը առանց զնդացրիների շարվում է, ինչպես ցույց է տրված նի. 13-ում. Զոկի հրամանատարը տալիս է 20 հոգվածում ցույց տված բոլոր հրամանները:

Մարտիկները հրամանները կատարում են համաձայն այդ հոգվածի ցուցումների:

VIII ԳԼՈՒԽ

ԴԱՍԱԿ

42. Դատակի հրամանատարը դատակը գլխավորապես պատվերներով է դեկավարում:

43. Դասակի շարքերն են՝

Միաշար սյուն, շոկերը մեկը մյուսի
յետևից են 3 քայլ հեռակայություն
վրա:

Զուգաշար սյուն, շոկերն իրար կող-
քի յեն 3 քայլ միջանցով:

Դժաշար—շոկերը, և շոկերում սայ-
լերը (գրասանները) իրար կողքի յեն 3
քայլ միջանցով:

Հրաձգություն համար գասակի կար-
գերը կազմվում են շոկերի հրաձգու-
թյան կարգերի ամեն տեսակ միացու-
մով, կատարվելիք խնդրի համեմատ:

44. Դասակի հրամանատարը տալիս
է հետևյալ հրամանները՝

ա) Դասակը միաշար սյունից գու-
գաշար սյունի փոխելու համար՝

Դեպի ճակատի կողմը՝

Զուգաշար—«ՄԱՐՇ»:

Տեղում շարափոխվելու ժամանակ
«ՄԱՐՇ» հրամանով առաջավոր շոկը
3 քայլ շարժվում է առաջ ու կանգ
առնում, իսկ շարժման ժամանակ շա-
րունակում է շարժվում:

Յերկրորդ շոկը կրկնապատկելով ա-
ռագությունը կես ձախ առաջ դուրս
գալով հավասարվում է առաջավոր շո-
կին և թողնելով 3 քայլ միջանց—կանգ
է առնում. իսկ շարժման ժամանակ
հետևիկն արագությունը շարունակում
է շարժվում:

Դեպի թևի կողմը՝

Շոկերով դեպի ձախ—«ՄԱՐՇ»:

Շոկերը միաժամանակ $1/4$ շրջան
շրջվում են դեպի ձախ ու նոր ուղղու-
թյամբ շարունակում շարժվում, մինչև
գասակի հրամանատարի հրամանը:

Կանգ—«ԱՌ»:

բ) Զուգաշար սյունը միաշար սյունի
փոխելու համար (դեպի ճակատի կող-
մը):

Միաշար—«ՄԱՐՇ»:

«ՄԱՐՇ» հրամանով աջաթևյան շոկը
շարունակում է (սկսում է) շարժվում:

Յերկրորդ շոկը կիսաշրջան շարժվե-
լով ձգվում է նրա յետևից:

Դեպի թևի կողմը՝

Շոկերով դեպի աջ—«ՄԱՐՇ»:

Աջաթեկյան ջոկը շրջվում է $1/4$ շրջան գեպի աջ ու շարունակում շարժումը նոր ուղղությամբ, մյուս ջոկը ձգվում է նրա յետևից:

դ) Միաշար սյունը գծաշարի փոխելու համար՝

Դեպի թևի կողմը՝

Սալլերով (գրաստներով) դեպի ձախ «ՄԱՐՇ»:

Յուրաքանչյուր սալ (գրաստ) շրջան գեպի ձախ է շրջվում և կանգ առնում:

Դեպի ձախառի կողմը՝

Դժաշար—«ՄԱՐՇ»:

Առաջավոր ջոկի առաջավոր սալը (գրաստը) 3 բալլ դեպի առաջ դուրս գալով, կանգ է առնում. մնացածները, կրկնադարձակելով արագությունը, կես ձախ շարժվելով, դուրս են գալիս նրա զիծը և կանգ առնում:

45. Հրաձգության կարգերում դասակի հրամանատարը կարող է ջոկերի փորձնական հրաձգությունը միացնել իր անմիջական ղեկավարության ներքո՝

և իրականացնել կրակի բաժանումը ու կենտրոնացումը.

Դասակի հրամանատարի անմիջական ղեկավարությամբ փորձնական հրաձգության միացման դեպքում, կրակը բացվում է 39 հոդ. ցուցումների համաձայն, հետևյալ լրացումներով:

1) Հենց վոր գնդացիներից մեկը պատրաստվում է հրաձգության, ջոկի հրամանատարը բարձր արտասանում է պատրաստ եմ, իսկ դասակի հրամանատարը կրակ բանալու համար հրաման է տալիս՝

Առաջին գնդացի (որինակի համար)... «ԿՐԱԿ»:

2) Ամբողջ փորձնական հրաձգությունը կատարում է այն գնդացի, վորը սկսել է.

Յեթե փորձնական հրաձգության ժամանակ այդ գնդացի բարդ խափանում է ստանում, ջոկի հրամանատարը բարձր արտասանում է՝ խափանում—15 (որինակ)—այդ այն խափան է, վորի վրա կանգնած է ողակի ցուցիչը խա-

փանման րոպեյին, իսկ դատակի հրամանատարը փորձնական հրաձգությունը շարունակելու համար հրաման է տալիս.

Յերկրորդ (որինակ) գնդացի 15—«ԿՐԱԿ»:

3.) Վստույններով մոտեցող փորձնական հրաձգության ժամանակ, յերբ նշանակված գնդացիի նշանառուն, կատարում է բոլոր պահանջները, № 2-ը ձեռքը գնում է վերամբարձ մեխանիզմի թափանվի վրա ու շարունակում է նայել նշանոցի ողակին:

Այնուհետև դատակի հրամանատարը հրաման է տալիս՝

Մի-սի խաղ առաջ: Հերթ (յերկուհերթ) — «ԿՐԱԿ»:

Նշանառուն հերթերի մեջ կարճ ընդհատումներ անելով, կրակ է բանում, իսկ № 2-ն ընդհատումների ժամանակ վերամբարձ մեխանիզմը մի խաղ առաջ է պատում նշանոցի ողակով:

4.) Յերբ միաժամանակ պետք է մի բանի նշաններ, կամ մեծ արանքներ

ունեցող մի նշան գնդակոծել, պետք է հրաման տալ՝ (որինակ) —

Առաջին գնդացիքը շղթային:

Յերկրորդը — դեպի աջ, անտառի ծայրին:

Գնդացիներով — «ԿՐԱԿ»:

Ջոկերի հրամանատարները ինքնուրույն վարում են կրակը:

46. Առանց գնդացիների դատակը շարվում է ինչպես ցույց է արված 13 նկարում:

Դատակի հրամանատարը տալիս է 27 հոդ. ցույց արված բոլոր հրամանները:

Ջոկերը հրամանները կատարում են այդ հոդվածի ցուցումների համաձայն:

IX ԳԼՈՒԽ

Վ Ա Շ Տ

47. Վաշտի հրամանատարը, շարժման շարքերն ու կարգերը գլխավորապես և հրաձգության կարգերը բացառապես ղեկավարում է պատվերներով:

48. Վաշտի շարքերը դատակների

շարքերի միացումով են կազմվում:

Վաշար շարվում է՝

ա) Յերթի համար—յերթասյունով—
դասակները համարների կարգով մեկը
մյուսի յետևից 6 քայլ հեռակայու-
թյան վրա, յուրաքանչյուր դասակ
միաշար կամ զուգաշար սյունով:

բ) Հավաքի համար—ամեն մի կար-
գով ու փոխադարձ դրուժյամբ: Սա-
կայն առավելապես վաշտասյունով-
դասակներն իրար կողքի համարների
կարգով, աջից ձախ, 6 քայլ միջան-
ցով, յուրաքանչյուր դասակ միաշար
սյունով:

Փամփուշտի պաշարը և վաշտի գու-
մակը տեղավորվում են վաշտի հրամա-
նատարի ցուցումով, իսկ սովորաբար՝

Սյունով շարվելու ժամանակ—

Սյունի տոտում, վերջին դասակից 9
քայլ հեռակայության վրա.

Գծաշարով շարվելու ժամանակ
դասակների գծի յետևում, 12 քայլ
հեռակայության վրա:

49. Վաշտի հավաքի համար, նրա

հրամանատարը ցույց տալով նպատա-
կը, ուղղությունը, հավաքի տեղը, դա-
սակների շարքերն ու փոխադարձ դրու-
թյունը, հրաման (նշան, ազդանշան) դ
տալիս «ՀԱՎԱԿ»:

Դասակների հրամանատարները դա-
սակները հավաքելով ամենակարճ ճա-
նապարհով բերում են հավաքի տեղը
ու վաշտի հրամանատարի ցուցումների
համաձայն տեղավորում նրանց:

Յերթ այդ ցուցումները չեն տրված,
«Հավաք» հրամանով վաշտասյուն և
կազմվում:

50. Վաշտն առանց գնդացիների
շարվում է նկ. 13 ցուցումի համաձայն:

Վաշտի հրամանատարը ղեկավարում
է 27 հոդ. հրաձիգ դասակի հրամանա-
տարի համար ցույց տրված միջոցնե-
րով:

Դասակները հրամանները կատարում
են այդ հոդվածի ցուցումների համա-
ձայն:

51. Հաստոցավոր գնդացիների մի
վաշտից ափելի մեծ միավորության

հրամանատարը բոլոր շարքերը և կարգերը ղեկավարում և բացառապես պատվերներով՝ սույն կանոնադրքի յերկրորդ մասում առաջադրած հիմունքներով.

ՅԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՎԱԾ

Հրանիգ գնդերի՝ հեծյալ հեռախույզների, հեծանվորգների, դահկավորների յեվ ոգնական մասերի միավորությունների շարքերը:

X ԳԼՈՒԽ

ՀԵԾՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋՆԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇԱՐՔԵՐ ՅԵՎ ԿԱՐԳԵՐ

52. Հեծյալ հեռախույզների դասակի հրամանատարը դասակը ղեկավարում և պատվերներով, հրամաններով, անձնական օրինակով, նշաններով ու ազդանշաններով:

53. Հեծյալ հեռախույզների դասակը, տեղավորվում, շարժվում ու դրժում և հեծյալ շարքում Բ. Գ. Կ. Բ. Հեծելազորի կանոնադրքում ցույց տրված շարքերով ու զարդերով, բայց

ներքևում բերված 54, 55 և 56 հոդվածն. հիշված փոփոխություններով:

Հեծյալ հետախույզների գասակը հետիոտ շարքում տեղավորվում, շարժվում ու գործում ե՛ս սույն կանոնադրքում հրաձիգ գասակի համար ցույց տրված շարքերով ու կարգերով:

54. Յերթում շարժման համար գործադրվող յեռաշար և վեցաշար սյուները շարվում են յերկտողան գծից, առաջ ձգվելով մի այն աջից, կամ դառնալով (շրջվելով) մի այն դեպի աջ:

Ձուգաշար սյունից—մի այն դեպի ձախ շարվելով:

Հեծյալ հետախույզների գասակը չի կատարում այնպիսի շարավորություններ, փորոնք կապված են յեռաշար և վեցաշար սյուների հետ գծի ձախից առաջ ձգվելով կամ դեպի ձախ դառնալով (շրջվելով) և զուգաշարից դեպի աջ շարվելով:

55. Հեծյալ հետախույզների գասակի կ ե ն տ ր ո ն ա ջ ա ծ գասավորության ու շարժման համար հեծյալ շարքում

գործադրվում ե գասակասյուն — ջոկերը իրար կողքի, 6 քայլ և ավելի միջանցով, յուրաքանչյուր ջոկը զուգաշար սյունով:

Ձուգաշար սյունից գասակասյուն կազմելու համար, գասակի հրամանատարը, հրաման ե տալիս — դեպի ձախտախ կողմը շարելու ժամանակ:

Գասակասյուն:

Այսպես քայլ միջանցով:

«ՄԱՐՇ»:

Առաջին ջոկի հրամանատարը նախկին արագությամբ շարժվում ե ուղիղ դեպի առաջ:

Մնացած ջոկերի հրամանատարները կրկնապատակելով արագությունը, ամենակարճ ճանապարհով դուրս են բերում իրենց ջոկերը՝ յերկրորդը և յերրորդը առաջինից դեպի ձախ, չորրորդը դեպի աջ:

Այնուհետև հավասարվելով ըստ առաջին ջոկի նախկին արագությամբ շարունակում են շարժումը:

Դեպի թեխ կողմը՝

Դեպի ձախ (աջ) դասակապուն:
Հայանել արագությունը (վարգով,
քայլով):

«ՄԱՐՇ»:

Չոկերը միաժամանակ $\frac{1}{4}$ շրջան
դեպի աջ (ձախ) են շրջվում ու նոր
ուղղությամբ շարունակում շարժումը:

Ընդհակառակը՝ դասակապունը զու-
գաշար սյունի փոխելու համար—

Չուգաշար — արագությունը — «ՄԱՐՇ»:

Առաջին Չոկի հրամանատարն իր Չոկը
տանում է ուղիղ դեպի առաջ:

Մնացած Չոկերը համարների կարգով
ձգվում են առաջինի յետևեց աեղ
բացվելուն պես:

56. Հեծյալ հետախույզների դասակը
հեծյալ շարքով, մարտում շարժվելու
համար կարող է բացադատվել Չոկերով,
ինչպես այդ ցույց է տրված սույն
կանոնագրքի 30 հոդ. հրաձգային դա-
սակի համար. այդ դեպքում, այն շար-
ժումները, վոր հրաձգային դասակի
մասերը կատարում են վաղով, հեծյալ
հետախույզների դասակի մասերը կա-
տարում են կրկնակի արագությամբ:

XI ԳԼՈՒԽ

ՀԵՄԱՆՎՈՐԴՆԵՐԻ ՈՒ ԴԱՀԱՎՈՐՆԵ- ՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇԱՐԲԵՐ ՈՒ ԿԱՐԳԵՐ

57. Դահլավորների միավորություն-
ները բաժանվում են ողակների, Չոկե-
րի և դասակների, աեղավորվում են,
շարժվում ու գործում են սույն կա-
նոնագրքում հրաձգային մասերի հա-
մար ցույց տրված շարքերով ու կար-
գերով, բայց ներքևում բերված փոփո-
խություններով:

1) Մարտիկների (տողանների) միջև
հեռակայությունը — մեկ ու կես քայլ
է, քառաշար սյունում Չոկերի միջև—
հեռակայությունը հավասար է ողակի
զուգաշար սյունի խորությանը:

Տողաններում մարտիկների միջև մի-
ջանցը յերկու քայլ է, հաշվելով հա-
րևան հեծանիվների ակներից. զծաշա-
րում Չոկերի միջև— 6 քայլ է:

2) Հավաքի ժամանակ հեծանավորդ-
ները կանգնում են հեծանիվների ձախ

կողմը, հավասարվելով թամբերին և աջ ձեռքով բռնած ունենալով հեծանիվի ղեկը:

Ճիշտ հավասարվելու համար հեծանիվները տողաններում պետք է ճակատի դժին ուղղահայաց դրու թյան մեջ լինեն:

Յ) Հեծանվորդների միավորության հրամանատարը հրաման է տալիս՝

ա) Միավորությունը հեծանիվների վրա առաջ շարժելու համար՝

Ինձ կամ այս ինչին նետելիր:

Ողջությունը ղեկի...

Վտանաւտեղ...

Նստիր—«ՄԱՐԾ»:

Վտանաւտեղ հրամանով հեծանվորդները աջ վտանաւտեղը թեք դեպի առաջ են ղնում:

Նստիր «ՄԱՐԾ» հրամանով—նստում են՝ աջ վտանով հուպ են տալիս վտանաւտեղը, ձախ վտան՝ հուպ տալով կտրում գետնից և առանց վառելու այդ վտանը դնում վտանաւտեղի վրա, ապա սկսում են շարժումը, իրենց հրամանատարի

(ուղղապահի) յետևից աստիճանաբար ավելացնելով արագությունը հրամանատարի (ուղղապահի) որինակով:

Հեծանիվները ձեռքով տանելու ժամանակ միավորությունը առաջ շարժելու համար՝

Ինձ, կամ այս ինչին նետելիր. Ողջությունը ղեկի... (վազով) բայցով—«ՄԱՐԾ»:

Հեծանվորդները միաժամանակ սկսում են շարժումը քայլով (վազով) աջ ձեռքով հեծանիվի ղեկից բռնած ու նրանքիչ դեպի ձախ թեքած:

բ) Միավորությունը կանգնեցնելու համար՝

Կանգ—«ԱՌ»:

Հալսար (յեթե հարկավոր է):

Առաջին հրամանով, վորը արվում է (համակերպվելով շարժման արագությանը) միավորության կանգ առնելու տեղին 5—50 քայլ չհասած բոլորն աստիճանաբար դանդաղեցնում են շարժումը. յերկրորդ հրամանով հեծանվորդները ցած են թռնում հեծանիվ-

ներից ու կանգ առնում: Յերրորդ հրամանով հավասարվում են:

դ) Շարժման արագությունը փոխելու համար՝

Ավելացրու (պակսեցրու):

«ԱՌԱՋ»:

Առաջին հրամանով հեծանվորդները աստիճանաբար ավելացնում են (պակսեցնում են) շարժման արագությունը մինչև յերկրորդ հրամանը, պահելով ուղղությունն ու հավասարումը, յերբ արագությունը հասնում է ցանկացած չափին, արվում է յերկրորդ հրամանը:

4) Այն շարժումները, վոր հրաձգային մասերը շարափոխումների ժամանակ կատարում են արագաքայլ կամ վազով — հեծանվորդների միավորությունները կատարում են կրկնակի արագությամբ:

Շարափոխություն կատարելուց հետո արագությունը պակսեցնելու համար հրաման տալ՝

Պակսեցրու «ԱՌԱՋ»:

58. Դահլավորների միավորությունները բաժանվում են ողակների, ջոկերի և դասակների, տեղավորվում, շարժվում ու գործում սույն կանոնադրքում հրաձգային մասերի համար ցույց տված շարքերով ու կարգերով, բայց հետևյալ փոփոխություններով.

1) Մարտիկների (տողանների) միջև հետակայությունը 8 քայլ է, քառաշար սյունով ջոկերի ու զուգաշար սյունով ողակների միջև — զուգաշար սյունով — ողակի խորության չափով:

Տողաններում մարտիկներին միջանցը — յերկու քայլ է, գծաշարում ջոկերի միջև — 12 քայլ:

2) Դահլավորների միավորության հրամանատարը հրաման է տալիս՝

ա) Միավորությունը առաջ շարժելու համար.

Ինձ կամ այս ինչին հետևվել:

Ուղղությունը դեպի.....

«ՄԱՐՇ»:

Բոլորը միաժամանակ սկսում են

շարժումն իրենց հրամանատարի (ուղ-
ղապահի) յետևից, քայլով շարժվող
մարդու արագությամբ, ապա հրամա-
նատարի (ուղղապահի) որինակով ա-
վելացնում են արագությունը:

Դահլավորներին միավորության կան-
գառումը և շարժման արագության
փոփոխությունները կատարվում են 57
հոդվածում հեծանվորդների միավորու-
թյունների համար ցույց տրվածի հա-
մաձայն:

Կանգառման ժամանակ կանգ — «ԱՌ»
հրամանով դահլավորները միաժամա-
նակ կանգ են առնում:

3) Այն շարժումները, վոր կատա-
րում են հրաձիգ մասերը շարափոխու-
ման ժամանակ արագաքայլ կամ վա-
զով, դահլավորների միավորություն-
ները կատարում են կրկնակի արա-
գությամբ:

Շարափոխություն կատարելուց հե-
տո արագությունը պակասեցնելու հա-
մար հրաման տալ՝

Պակտեցրու... «ԱՌԱՋ»:

59. Հեծանվորդները մարտում շարժ-
վում ու գործում են հեծանիվների
վրա կամ հեծանիվներից իջնելով և
ծալած հեծանիվները մեջքին ունենալով:

Դահլավորները — դահուկների վրա,
միայն կարճ ժամանակով հեռիտա:

Հեծանիվները ծալում են այս պատ-
վելով՝

Հեծանիվները մեջքերիդ:

Բացվում են՝

Բանալ հեծանիվները պատվերով:

Շարքերում դահլավորները կարող
են դահուկները հանել կամ հագնել միայն
ողակի հրամանատարի պատվերով, իսկ
կարգերում — ինքնուրույն կերպով,
միայն թե այդ ողակի շարժման ընդ-
հանուր կարգը չխախտարի ու չզան-
դաղեցնի:

Հեռիտա հեծանվավոր միավորություն-
ները, ինչպես և դահլավորները, դա-
հուկները հազաժ ժամանակ, շարժվում
ու գործում են հրաձիգ մասերի նման:

ՈԳՆԱԿԱՆ ՄԱՍԵՐԻ ԸԱՐԳԵՐ ՈՒ
ԿԱՐԳԵՐ

60. Հրաձիգ գնդերի ոգնական մասերը (կապի, սահմիրաների, շտաբի և այլն զորամասերը) իրենց մարտիկներին միասին տեղավորման, շարժման ու զործողության համար, սույն կանոնադրքի առաջին հատվածի ցուցումներով են ղեկավարվում. այդ մասերի հիմնական ամենափոքր կազմակերպչական միավորությունը համարվում է հրաձիգ մասերի ողակին:

Գնդի հրետանին ու զուգակը տեղավորվում ու շարժվում են սույն կանոնադրքի յերկրորդ հատվածում գրեգադային մասերի շարժման համար ցույց տրված շարքերով ու կարգերով. սրանց հիմնական (ամենափոքր) կազմակերպչական միավորությունը համարվում է գնդացրային մասերի ջոկին:

ՄՇՏԱԿԱՆ ԸԱՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒ-
ԹՅՈՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԻԱՎՈՐՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՆԲԸ

Համրանք կառարողը, նշանակելով ողակների (յեթե հարկավոր է ջոկերի և գասակների) հրամանատարների պարտականություններ կառարողներ (պարտակառարներ), հրաման է տալիս՝

Ուշադիր:

Կառարվում է ինչպես առված է 16 հոդվածում:

Կանգնիր:

Մարդիկ կանգնում են յերկտողան գծով, արմունկների մեջ մի գաստակի չափ լայնություն ունեցող միջանցներով, հասակի կարգով աջ թևից դեպի ձախը, (աջ թևն ուղղած համրանք կառարողի դեմ, յերեսը դեպի նրան) յուտարողի դեմ, յերեսը դեպի նրան) յուրաքանչյուրը «Չգաստ» զրույթյամբ, ինչպես ցույց է տրված 16 հոդվածում այնպես, վոր բոլորի թաթերի ծայրերը լինեն մի ուղիղ գծի վրա:

Ողակներին (Չոկերի, դասակներին) հրամանատարների պարտականություններ կատարողները կանգնում են շարվող մարդկանց առաջ միտոզան գծով, յերեսները դեպի նրանց, շարքի կենտրոնից 3 քայլի վրա:

Այնուհետև համրանք կատարողը, շարվելով շարքի յերկայնություն, աջ թևից դեպի ձախը, անձամբ կատարում է ողակների համրանքը, համրած ողակները 3-ական կամ 4-ական հաջորդաբար աջ է դարձնում, նշանակում է նրանց վրա ողակների հրամանատարների պարտականություններ կատարողներ, և ցույց է տալիս նրանց ողակները տանելու տեղը:

Համրանքը վերջացնելուց հետո նա հրաման է տալիս՝ «ԱՁԱՏ», վերից հետո Չոկերի (դասակների) հրամանատարների պարտականությունները բռնում են իրենց տեղերը, իսկ ողակների հրամանատարների պարտականությունները մարդկանց հայտնում են իրանց համարները:

Համրանքից հետո շարքում գտնվող յուրաքանչյուր մարդ պետք է իմանա.

Ով է իր անմիջական պետը, ովքեր են հաջևաններն աջից ու ձախից, ով է կանգնած իր առաջ և յետևում:

Այդպես համրած միավորությունը հետագայում ղեկավարվում է առաջին հատվածի ցուցումներով:

Հավելված № 2.

ՀԵՏԵՎԱԿԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇԱՐՎԱԾԳՆԵՐԸ ԶՈՐԱՏԵՍԻ ՈՒ ԶՈՐԱՀԱՆԴԵՍԻ ՀԱՄԱՐ

1. Յեթե հատուկ կարգադրություն չի յեղել, գնդի կազմի մեջ զորատեսի և զորահանգեսի դուրս են բերվում.

ա) Հետախույզների վաշտը, վորի ձիավոր դասակը հեծյալ շարքով.

բ) Գնդի զպրոցը վաշտի համրանքով.

դ) Հրաձիգ վաշտերը 3 դասակի համարանքով.

դ) Գնդացրային վաշտերը, գնդացիները սայլերի (գրասանների) վրա ունենալով, բայց առանց փամփշտակիր սայլերի (գրասանների).

յե) Գնդի հրետանու մարտկոցը — թնդանոթները լծված, բայց առանց ուժարկիչների (սայլերի):

Հատուկ դեր ունեցող ու անտեսական սայլերը գորահանդեսի գուրս չեն բերվում:

2. Զորատեսի ու գորահանդեսների համար, յեթե հատուկ պատվերներ չըկան, միավորությունները շարվում են.

ա) վաշտը — վաշտապետով հրաձիգ վաշտի դասակները քառաշար սյունով, գնդացիը վաշտինը — գուդաշար սյունով:

բ) Գումարաակը — գումարապետով առաջին և յերկրորդ վաշտերն իրար կողքի վաշտապետներով, յերկրորդ վաշտն առաջինից դեպի ձախ, յերեք մետր միջանցով:

Յերրորդ վաշտը — առաջինի ուղիղ

յետևում, և գնդացրային վաշտը — յերկրորդի յետևում, 5 մետր հեռակայությունների վրա:

գ) Գունդը — յերթապետով, ունենալով առաջին գծում, աջ թևում համահավաք գումարաակը, վարը կազմված է գնդի դպրոցից, հետախույզների վաշտից — առանց ձիավոր դասակի, և գնդի ուրիշ խմբերից կազմված համահավաք վաշտից, (վաշտերից):

Նրանից ձախ — 10 մետր միջանցների վրա առաջին և յերկրորդ գումարաակները:

Յերկրորդ գծում յերրորդ գումարաակն առաջինի յետևը, իսկ ձիավոր հետախույզների գառակը և գնդի հրետանու մարտկոցը յերկրորդ գումարաակի ծածրակի դեմ, 10 մետր հեռակայությունների վրա:

3. Մնացած դեպքերում հետևակի միավորությունները դեկավարվում են «Զինվորական հանդեսների կարգի մասին» հրահանգով:

ԱՂՅՈՒՄԱԿ ՀՐԱՄԱՆՆԵՐԻ, ՆՇԱՆՆԵՐԻ ՈՒ ԱԶԴԱՆՇԱՆՆԵՐԻ

Ինքի ՀԱՄԱՐ.	ՀՐԱՄԱՆ.	Ն Շ Ա Ն.	ԱԶԴԱՆՇԱՆ
1. Ուշադրութիւն լարելու:	Ուշադիր (կամ միակու- րութեան անու- նը):	Ձեռքը վեր բարձ- րացնել:	—
Կրակը դադարեցնե- լու:	Հրացանաձեղ- ներին՝ հրա- նան գեղա- ցիւններին՝ կաց.	—	—
2. Միափորութիւնը հաճաքելու:	Ինձ մոտ.	Ձեռքը բարձրա- ցրած պատեղ գլխա- վերելում:	—

3. Միափորութիւնը արձակելու:	Յրվիր.	Բարձրացրած ձեռ- քը գլխավերելում՝ աջ ու ձախ թափանա- րել:	—
4. Միափորութիւնը բալլով շարժելու:	Ինձ հետե- վիր.	Ձեռքը շարժման ուղղութեամբ թա- փանարել:	—
Միափորութիւնը վազով շարժելու:	Ինձ հետե- վիր (վազով).	Ձեռքը մի բանի ան- գամ թափանարել շարժման ուղղու- թեամբ:	—
5. Շարժումը արա- զացնելու:	—	—	—
Շարժումը դանդա- ղեցնելու:	—	—	—

6. Միավորությունը կանգնեցնելու:

Կրակելու նամար ողակը կանգնեցնելու:

7. Ողակը, ջոկը, դասակը բազադանելու:

Կրակը շարունակելու (միայն ազդանշան):

Կանգ—առ

Իմարտ:

Չատվիք:

Բարձրացրած ձևերն արագ խեցեցել:

Բարձրացրած աջ ձևերը լերկու անգամ ցած խեցեցել դեպի կողքը մեկներով:

Յերկու ձևերը մեկունի դեպի լերկու կողմ, ձիավոր նետախույզներին նամար թուրը գլխավորելով աջ ու ձախ խափանարել:

Հեծյալ նետախույզներին շղթայի ցրելու

8. Ճանապարհից դուրս գալու (վազելու):

9. Մասերի հրամանատարներին միավորության հրամանատարի մոտ հավաքելու:

Հնկ. հրամանատարներին հնձմոտ:

Ծանոթութուն.— Կետը նշանակում է կարճ, գիծը լերկար ծախ, կամ տեսողական ազդանշան դրոշակով լեզվային:

ԲԱՌԱՅՈՒՅԱԿ

Ազդանշան — сигнал
 Ակների վրա — на катках
 Աջաթեկյան — правофланговый
 Առաջավոր մաս — головная часть
 Ավտոմատաձիգ — автоматчик
 Արշավ — галоп
 Արշավակի — галопом
 Արտադրող — перепищик
 Բացազատում — развертывание
 Բնագիծ — рубеж
 Դժաշար (զատակների, ջոկների, ողակների)

— линия

Դահլավոր — лыжник
 Դահուկ — лыжа
 Դատակավորվել — располагаться
 Չեռեղում — укладка
 Չորանանդես — парад
 Չորատես — смотр
 Չուզաշար սյուշ — колонна по 2
 Թափանիվ — маховик, маховичек
 Թրվրաձեկ — гусеничный
 Ժապակեն — лента
 Խափանում — задержка
 Խոչընդոտ — препятствие
 Ծավալում — развертывание

Կապալոր — связной
 Կուտակում — скучивание
 Կրակ վարելը — ведение огня
 Համրանք — расчет
 Հանդերձանք — снаряжение
 Հաստցավոր գնդացիք — станковый пулемет
 Հալար — сбер
 Հեծանիվ — самокат
 Հեծանվորդ — самокатчик
 Հեծյալ ճեղատույզ — конный разведчик
 Հերթ — очередь
 Հրաման — команда
 Չրապան — коновод
 Չհալար — ездовой
 Չզվել — вытягиваться
 Մանևրում — расчленение
 Մարտամթերք — боеприпасы
 Մեխանիկական բարձր — механическая тяга
 Միաշար սյուն — колонна по 1
 Միավորություն — соединение
 Միացում — сочетание
 Յերթ — поход
 Յերամաշար — стойка
 Յերթայուն — походная колонна
 Նշան — знак
 Նշանատու — наводчик
 Նպատակ — цель
 Նռնածիլ — гранатометчик

Ճարավիակ — замыкающий
 Ճարավորում թյուն — перестроение
 Ճարժածող — шатун
 Ոգնական մասեր — вспомогательные части
 Ուղղադի — направляющий
 Պատգարակահիր — носильщик санитар
 Պաշար — запас
 Պատվեր — приказание
 Պտտանակ — мотыль
 Սալ — повозка
 Սրարշավ — карьер, карьером
 Վարդ — рысь
 Վարդելով — рысью
 Վարչական դասակ — взвод управления
 Վերամարմո մեխանիզմ — полемный мех
 Վեցաշար սյուն — колонна по 6
 Վտանառեղ — педаль
 Տեղակալ — заместитель
 Փամփշտակիր — подносчик патронов
 Փոփոխակի արագություն — переменная
 — скорость
 Փորձական հրաձգություն — пристрелка
 Փորձական հրաձգություն մոտենալով
 — пристрелка приближением
 Փորձական հրաձգություն վրադարձվելով
 — пристрелка скатками
 Քառաշար սյուն — колонна по 4

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Այ.	Տող.	Տպված է.	Պիսի կարգաւ.
26	5 վերև.	հրամայով	հրամանով
28	10 ներք.	սղմելում	սեղմվում
36	11 վեր.	դեպի աջ (ձախ)	դեպի սր (ձախ)



Նկ. 1 ա). Հրացանի դրուժյունը
փոկի վրա:



Նկ. 1 բ). Հրացանի դրոթյունը
ծնոքին:



Նկ. 1 գ). Հրացանի դրոթյունը
մեջքին:



Նկ. 1 դ). Հրացանի դրուժյունը
վտարին:

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ.

- ⊕ ԴԱՍԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
- ⊕ ԴԱՍԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՈԳՆԱԿԱՆ.
- ① 1-ԻՆ ՋՈԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
- ③ 2-ՐԴ ՋՈԿԻ 3-ՐԴ ՈՂԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
- ⊖ ՆՇԱՆԱՌՈՒ ՀՐԱՑ-ԳՆԴԱՑ.
- ⊕ ↓ ՀՐԱՑԱՆԱ-ԳՆԴԱՑ ՆՇԱՆԱՌՈՒՄ ՈԳՆԱԿԱՆ.
- ⊕ ԱՎՏՈՍԱՏԱԶԻԳ.
- ⊖ ՆՌՆԱԶԻԳ.
- ⊕ ↓ ՓԱՄՓՇԱԿԻՐ.
- ⊕ • ՇԱՐԱՓԱԿ.
- ⊕ ՀՐԱՑԱՆԱԶԻԳ.

- ④₂ ՎԱՐՋԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
 ④₂ ԶՐԴ ՎԱՐՋԱԿԱՆ ԶՈԿԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
 ④ ԳԱՋԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳԻԶ.
 ④₂ ՎԱՐՋԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԻ ԶՐԴ ՈՂԱԿԻ
 ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ.
 ⑤ ՀԵՏԱԽՈՅՋ.
 ④ ԿԱՊԱԿՈՐ.
 ④₂ ԱՋԴԱՐԱՐ.
 ④ ՓԱՄՓԵՏԱԿՐ.
 ④₊ ՊԱՏԳԱՐԱԿԻՐ ՍԱՆԻՏԱՐ.
 ④₂ ԱՐՏԱԳՐՈՂ.
 ④₂ ԿՈՇԿԱԿԱՐ.
 ④₂ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ.
 ④₂ ՍԱՅԼԱԴԱՆ.

ՈՂԱԿԸ ՄԻԱԾԱՐ ՍՅՈՒՆՈՎ.

ՈՂԱԿԸ ԶՈՒԳԱԾԱՐ ՍՅՈՒՆՈՎ.

ՈՋԱԾԱՐ

ՅԵՐԱՍԱԾԱՐ

ՇԵՐԱ.

2



ՀԱՍՏՈՑԱԿՈՐ ԳՆԴԱԺԻՐՆ ԻՐ ԶԻԱՎԱՐՈՎ
(ԶԻԱՂԱՆՈՎ).



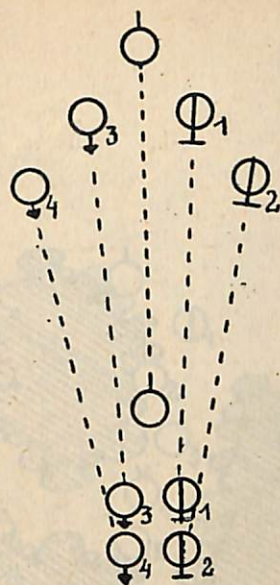
ՀԵՇՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋՆԵՐԻ ԶՈՒԿԻ ՀՐԱՄԱ-
ՆԱՏԱՐ.



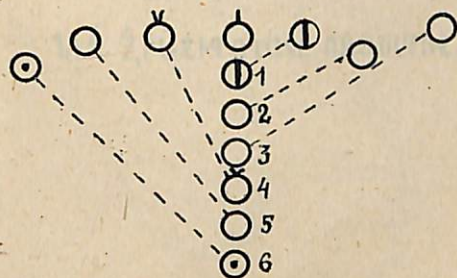
ՀԵՇՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋՆԵՐԻ ՈՂԱԿԻ ՀՐԱՄԱ-
ՆԱՏԱՐ.



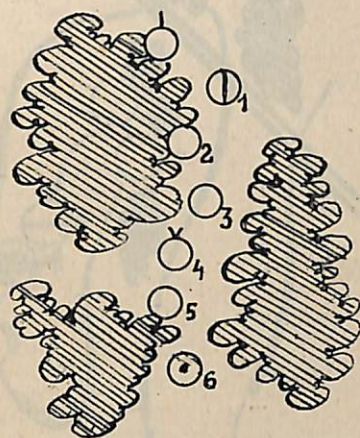
ՀԵՇՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋ.



ՆԿ.2. ՀՐԱՅ-ԳԵԴԱՅ. ՈՂԱԿ
ՋՈՒԳԱՇԱՐԴ և ՅԵՐԱՄԱՇԱՐԴ.



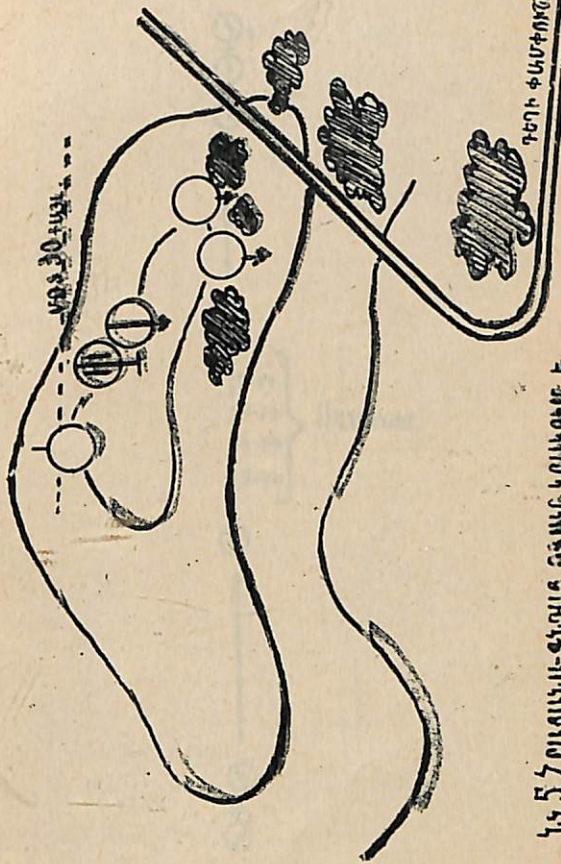
ՆԿ.3. ՀՐԱՋԻԳ ՈՂԱԿ ՄԻԱՇԱՐ
ՍՅՈՒՆԴ և ՇԵՐԱՅՈՒՆ.



Կ.4. Հրահանգ ուղծելու ոգևտություն.

ᲕᲗᲗᲗᲗᲗᲗ ᲕᲗᲗᲗᲗᲗᲗ

ᲕᲗᲗᲗᲗᲗ ᲕᲗᲗᲗᲗᲗ ᲕᲗᲗᲗᲗᲗ ᲕᲗᲗᲗᲗᲗ

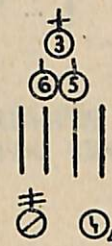
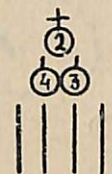




Ն4.6. Հրաքիտ դասակարգման սխեմա
ՍՅՈՒՆՈՎ.

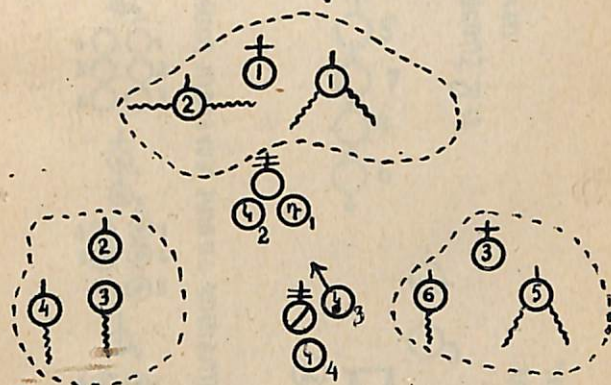


ՆԿ.7. ՀՐԱՋԻԳԴԱՍԱԿԸ
ԶՈՒԳԱՇԱՐ ՍՅՈՒՆՈՎ.

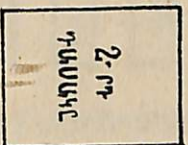
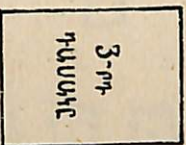
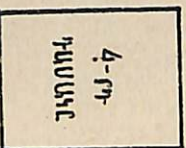


ՆԿ.Ց. ՀՐԱՋԻԿ ԴԱՍԱԿԸ
ԺԱՌԱՅԱՐ ՍՅՈՒՆՈՎ.

ՀԱՆՍՈՒՆՈՐԴ.



Նկ. 9. Հրաքիչ ԴԱՍԱԿ ԶՈՒՆՈՐԴ ԾԱՎԱԼՎԱՆՑ,
ԶՈՒՆՈՐԴ ՈՂԱԿՆԵՐՈՎ ԾԱՎԱԼՎԱՆՑ.

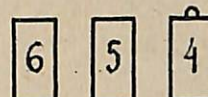
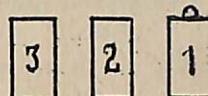


Կ. 13. ՀԱՍՏՈՑԱԿՈՐ ԳՆԻԱՑԻՄՆԵՐ ՎԱՇՏ ՎԱՇՏԱՅՈՒՆՈՎ (ԱՌԱՅՑ ԳՆԻԱՑՈՒՆԵՐ)։



6	5	4	3	2	1
12	11	10	9	8	7

ՆԿ.14. ՀԵՏՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋՆԵՐԻ ԶՈՒԸ ԳԵԱՇԱՐՈՎ.



ՆԼ 15. ՀԵՇՅԱԼ ՀԵՏԱԽՈՒՅՋՆԵՐԻ ԶՈԿԸ
ՅԵՌԱՇԱՐ ՍՅՈՒՆՈՎ.

**Վ. ԽՄԲԱԳՐ.— ԳՐԱՑ. ԿՈՒՆԵԳԻԱՅԻ
ՑԱՐԱԿՈՒԹՅԱՄԲ ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ**

Գինը

Նվազ— Հրացանա-Հրաձգային
գործ, փոխ. Գ. Կուրանյան 35 կ.

Տրոցկի— Կարմիր հուշատետր
Թարգ. Գ. Տ. Ա. . 20 կ.

Ղրովսկի— Բանվոր դասակարգի
և Ռ. Կ. Կ. Ղրովի տակ, Թարգ.
Լ. Գանիելյան 40 կ.

Ղրովսկի— Քողարկում, 1 մաս
Թարգ. Հ. Ալեքյան 20 կ.

Ղրովսկի— Քողարկում 1 և 1 1 մ.
Թարգ. Հ. Ալեքյան 50 կ.

Ռաճես— Կարմիր Բանակ.
Թարգ. Մ. Տ.— Հովհաննիսյան 15 կ.

Հատեր հրացանաձիգ կարմիր
մականյանի 1891 թվականի ախ-
արի 3 գծանի հրացանը խնա-
յու համար. Թարգ. Մ. Տ.— Հով-
հանյան 20 կ.

Գ. Կ. Բ. Հեռակալի մամանա-
վոր մարտական կանոնադրի
ան 1 թարգ. Ար. Ոհանյան 75 կ.

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ

ԷԻՑ— Խորհրդային իշխանու-
յունն ու նրա կառուցվածքը .
ռեակի մարտական ծառայու-
յունը .

<< Ազգային գրադարան



NL0213657

ԳԻՆՆ Ե 75 ԿՈՊ.

42.384

